

आशियातील सर्वात मोठ्या स्वयंसेवी ग्राहक संघटनेचे मुखपत्र

RNI No. MAHBIL/2011/39044

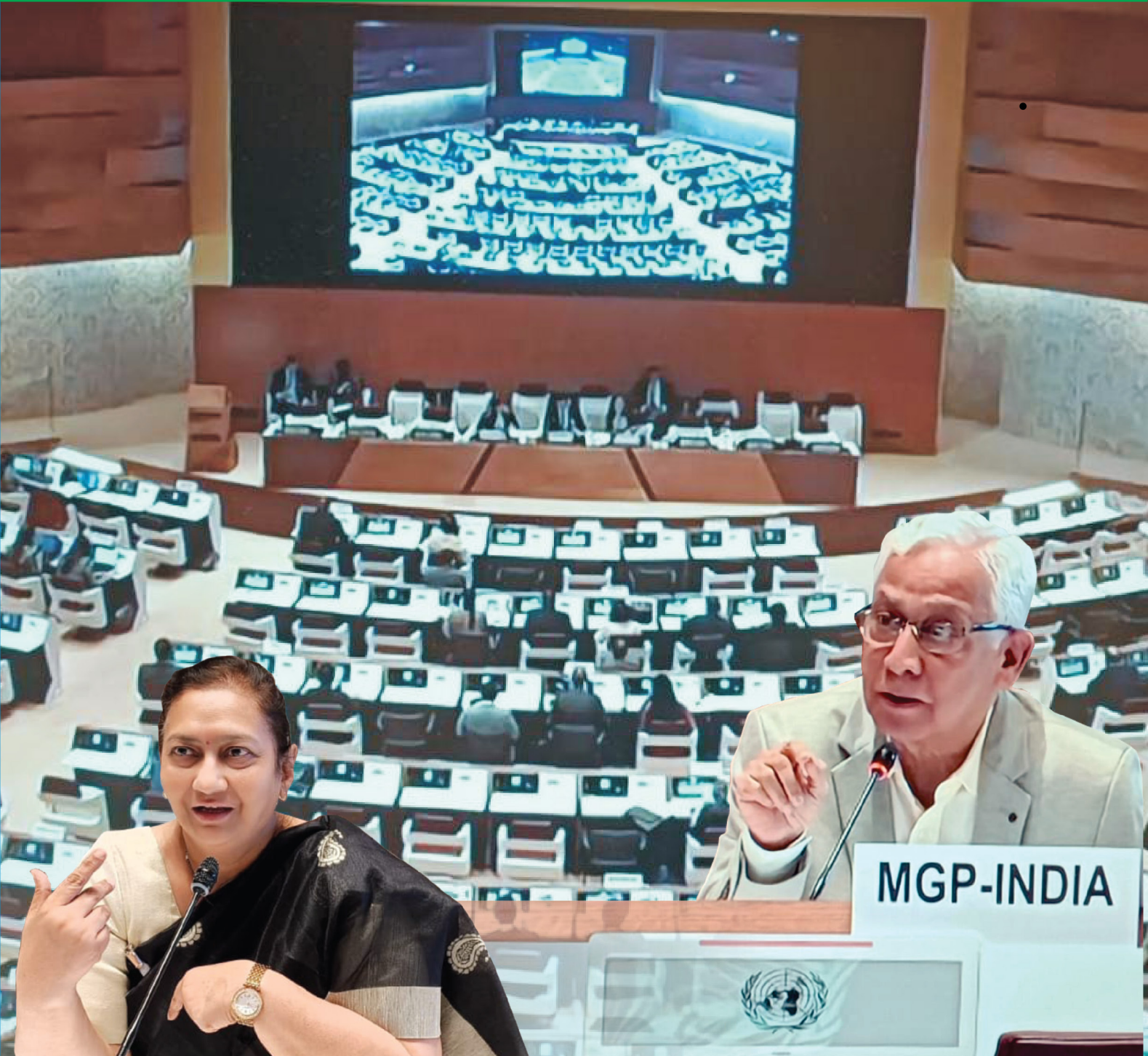
वर्ष १२ | अंक ०५ | ऑगस्ट २०२३ | मूल्य रु. ५/-



# Grahaak Tituka Melwawa

# ग्राहक

तितुका मेळवावा





## निसर्गस्नेही गणेशोत्सव

– नेहा जोशी

आता सर्वांना गणपती उत्सवाचे वेध लागलेले आहेत. खरे बघायला गेले तर कुठलाही सण ही निसर्गाची पूजा असते. जे काही आपण निसर्गाकडून घेतो ते निसर्गाकडे परत करायचे! पर्यावरणपूरक गणेशोत्सव कसा साजरा करता येईल याच्या काही कल्पना :



जुन्या खिडकीच्या सांगाड्यावर केलेली पुष्परचना

- पर्यावरणपूरक मूर्तीचे अनेक पर्याय, जसे की कागदी लगद्यापासून बनवलेली मूर्ती, गाईच्या शेणापासून बनवलेली मूर्ती, शाडूच्या मातीपासून बनवलेल्या मूर्ती उपलब्ध आहेत. शिवाय धातूची कायमस्वरूपी मूर्ती हाही उत्तम पर्याय आहे.
- सजावट करताना घरातील वस्तूंचा आपल्याला पुनर्वापर करता येईल. त्यायोगे आपण शून्य कचरा निर्मिती आणि शाश्वत जीवनशैलीकडे एक पाऊल टाकू शकू. उदाहरणार्थ, बांधकाम किंवा सुतारकाम झाल्यावर उरलेले पाईप, लाकडी पट्ट्या किंवा जुन्या खिडकीच्या चौकटीपासून कायमस्वरूपी स्टॅण्ड करून घेता येईल. ह्या स्टॅण्डवर वेगवेगळी आरास अनेक वर्षे करता येईल.
- अनेक प्रकारचे बॉक्सेस, उदाहरणार्थ टेट्रापॅक, पॅकिंगसाठी वापरलेले कार्डबोर्ड आणि त्याचे बॉक्स, प्लास्टिकच्या बाटल्या हे सगळे वापरून सुंदर मखर तयार होऊ शकते.
- साड्या, ओढण्या यांपासून किंवा त्यांचे काठ वापरून सुंदर सजावट होऊ शकेल.
- केकसाठी जे बेस वापरले जातात, ते जमवून त्यावर उत्तम चित्र काढून सजावट होऊ शकते.

- वेताच्या टोपल्या, सूप एकमेकांना जोडून त्यावर पुष्परचना करता येईल.
- जुन्या कळशा, भांडी, जुन्या सामानाच्या पेट्या, चहाची किटली किंवा जुन्या सायकलीची चाके, जुन्या छत्रीचा सांगाडा अशा वस्तू रंगवून त्यावर डिझाईन, पुष्परचना करता येईल.
- नारळाच्या करवंटीमध्ये किंवा कुंड्यांमध्ये झाडे लावून सजावट करता येईल.
- आपल्याकडे गणपती उत्सवात अनेक जण भेट देतात. त्यांना प्रसाद देताना प्लास्टिकच्या किंवा थर्माकोलच्या प्लेट, ग्लास वापरण्यापेक्षा स्टीलच्या किंवा उसाच्या चिपाडापासून बनवलेल्या प्लेट वापरू शकता.
- निर्माल्यापासून खत निर्मिती होऊ शकते.
- मातीच्या मूर्तीचे विसर्जन घरच्या घरीच बादलीत करता येईल नंतर तेच पाणी झाडांना देता येईल.
- या दिवसांत मावा किंवा खव्यापासून बनविलेली मिठाई घेतली जाते. पण त्यात भेसळ असण्याची शक्यता असते. मिठाईच्या ताजेपणाची व गुणवत्तेची खात्री



साडीचे काठ वापरून तयार केलेला बॅकड्रॉप

देता येत नाही. शिवाय दमट हवेमुळे लवकर खराब होण्याची शक्यता असते. त्यामुळे शक्यतो प्रसाद म्हणून मावा, खवा टाळावा. त्या ऐवजी सुका मेवा, खडीसाखर, लाडू अशा पदार्थांचा समावेश करावा. ग्राहक संघाच्या यादीत या मोसमात सुका मेवा असतोच.

- सजावट करताना आपण विजेची बचत व्हावी, म्हणून शक्यतो पर्यावरणपूरक LED लाईटस् वापरावेत. स्वनिर्मितीने आणि विचारपूर्वक साजरा केलेला पर्यावरणपूरक गणेशोत्सव निश्चितच आनंद देणारा होईल.

## मुंबई ग्राहक पंचायत

## विश्वस्त मंडळ

डॉ. बाळ फोंडके  
अनुराधा गोरे  
ललिता कुलकर्णी  
अनुराधा नरसाळे  
संजीव मंत्री

## अध्यक्ष

डॉ. बाळ फोंडके

## उपाध्यक्ष

अनुराधा गोरे

## कार्यकारी मंडळ

अॅड. शिरीष देशपांडे (कार्याध्यक्ष, स्वीकृत)  
अनुराधा देशपांडे (कार्योपाध्यक्ष)  
प्रभाकर गवाणे (कार्योपाध्यक्ष)  
अनिता खानोलकर (कार्यवाह)  
ज्योती मोडक (कार्यवाह)  
रविंद्र सहस्रबुद्धे (खजिनदार)

## सभासद

छाया वारंगे, शीला देवळेकर,  
राजेंद्र राणे, शुभदा चौकर,  
मंगला गाडगीळ, अनघा आचरेकर,  
विवेक केळकर, शर्मिला रानडे,  
आलोक हर्डीकर (स्वीकृत),  
अभय जोशी, पराग रेडकर,  
अर्चना पानगांवकर (स्वीकृत),  
प्रकाश पाटील, उदय पिंगळे (स्वीकृत)

## निमंत्रित

• संघटन विभाग प्रमुख

या अंकात प्रसिद्ध झालेल्या मतांशी संपादक/  
संघटना सहमत असतीलच असे नाही.

## अनुक्रमणिका

|  |    |
|--|----|
| निसर्गस्नेही गणेशोत्सव                             | २  |
| एक स्टेशन एक उत्पादन - अनोखा अनुभव                 | ४  |
| संपादकीय   | ५  |
| MGP च्या शिरपेचात तुरा                             | ६  |
| ई कॉमर्स - जागतिक इ-यंत्रणेची गरज                  | ७  |
| बोगस विद्यापीठ वेळीच ओळखा                          | ८  |
| पुनर्विकासातील जुन्या रहिवाशांना दिलासा द्यावा     | ९  |
| ग्राहक पंचायत पेठा दालन तक्ता - (पालघर, चेंबूर)    | १० |
| मालाडमध्ये बाल ग्राहकांसाठी कार्यक्रम              | १२ |
| वाचू आनंदे   | १३ |
| आफ्रिकन देशांना अनुकरणीय मॉडेल                     | १४ |
| बार्नयार्ड मिलेट - श्यामूल                         | १५ |
| 'मी सुजाण ग्राहक' निवडक अनुभव                      | १६ |
| ज्येष्ठ संघांना भेटीचा आगळा आनंद                   | १७ |
| बोरिवली - संघप्रमुख मेळाव्यात नाटुकली              | १८ |
| पुण्यात संघप्रमुखांची सभा                          | १९ |
| Share Market Gimmicks                              | २० |
| 24 X 7 Power Supply is Our Right!                  | २१ |
| Advisory Committee Mandatory For Housing Societies | २२ |
| Guidelines for Celebrity Ads                       | २३ |
| सेतू बांधा रे!                                     | २४ |

मुंबई ग्राहक पंचायतीची वितरण यंत्रणा हे शाश्वत जीवनशैलीचे आदर्श प्रारूप असल्याचा गौरव देशपातळीवर आणि जागतिक पातळीवर होतोय, त्यात प्रत्येक सभासदाचा खारीचा वाटा आहे. त्यामुळेच आपली जबाबदारीही वाढते. आपण अधिकाधिक पर्यावरण-स्नेही कृती करण्याच्या प्रयत्नात असले पाहिजे. आता श्रावण, भाद्रपद हा सणांचा काळ आहे. आपले बरेचसे सण हे मुळात निसर्गाशी नाते सांगणारे आहेत. पर्यावरणाला घातक गोष्टी टाळून जे जे नवनवे चांगले पर्याय तुम्ही अनुसराल, ते कळवा आम्हाला. आणि इतरांनाही प्रेरित करा.

❖ संपादक :- शुभदा चौकर  
❖ संपादकीय साहाय्य :- सुमिता चितळे, नेहा जोशी, शर्मिला नाईक, उदय पिंगळे  
❖ सल्लागार :- अॅड. शिरीष देशपांडे, वसुंधरा देवधर  
❖ मुखपृष्ठ :- राजेंद्र राणे  
❖ अक्षरजुळणी व रचना, कला व मुद्रण :- इंडिया प्रिंटिंग वर्क्स, वडाळा, मुंबई

## एक स्टेशन एक उत्पादन - अनोखा अनुभव

- ज्योती मोडक, कार्यवाह, वितरण

आपल्या देशाचे पंतप्रधान नरेंद्र मोदीजींकडून एक अनोखी योजना रेल्वे स्टेशनवर सध्या राबविण्यात येत आहे. भारतीय रेल्वेकडून 'एक स्टेशन एक उत्पादन' ही योजना 'वोकल फॉर लोकल' या उद्देशाने लागू करण्यात आली आहे.



अंधेरी स्टेशनवर हा स्टॉल १८ जून ते २ जुलै २०२३ या १५ दिवसांसाठी आपल्या संस्थेला मिळाला होता. संस्थेच्या कार्याध्यक्षांकडून संपूर्ण सहकार्य आणि प्रोत्साहन मिळाले. खरेदी समिती अध्यक्षा, खरेदी समिती उपाध्यक्षा, खरेदी अधिकारी श्री. रावराणे यांच्या मदतीने संस्थेची कोणती उत्पादने ठेवावी, किती वजनाची/किंमत ठेवावी हे सर्व निश्चित करण्यात आले.

स्टॉलची वेळ सकाळी ८ ते रात्री ८ अशी १२ तासांची होती. सकाळी ८ ते १२, दुपारी १२ ते ४, संध्याकाळी ४ ते ८ अशा कार्यकर्त्यांच्या रोजच्या पाळ्या लावण्यात आल्या. पुरुष मंडळींनी सकाळची वेळ अतिशय प्रामाणिकपणे सांभाळली. महिला कार्यकर्त्याही हिरिरीने पुढे आल्या.

हा स्टॉल निव्वळ विक्रीसाठी घेतलेला नव्हता. आपली संस्था सर्व लोकांपर्यंत पोहोचावी, त्यांना संस्था समजावी, हा हेतू होता. अर्थात त्याचबरोबर संस्थेची दर्जेदार उत्पादने लोकांपर्यंत जावीत हाही उद्देश होता.

त्या १५ दिवसांत आलेले विविध अनुभव खूप सुखद होते. संस्थेबद्दल जाणून घेण्याची आस असलेली माणसे भेटली. अनेकांनी आपली वितरण पद्धती जाणून घेतली.

पूर्वी मॅबर असलेल्या पण आता मॅबर नसलेल्याही काही सभासदांनी आवर्जून स्टॉलवर येऊन भेट दिली आणि वस्तूपण खरेदी केल्या. अनेक जणांना आपल्या संस्थेचे

सभासद व्हायचे आहे, त्यांचे संपर्क नंबर लिहून घेतले आहेत. काही चांगल्या सूचनाही आल्या.

आपली संस्था गेली ४८ वर्षे ग्राहक हितासाठी झटते आहे. पूर्णपणे स्वयंसेवी आणि स्वयंपूर्ण आहे. पार संयुक्त राष्ट्रांपर्यंत ग्राहकांचे प्रश्न संस्थेने धसास लावले आहेत. अंधेरीत कूपर हॉस्पिटलच्या मागे संस्थेची स्वतंत्र बिल्डिंग आहे. ३०,००० च्या वर सभासद आहेत. तिथे येणारे खरेदीदार हे सर्व ऐकल्यावर भारावून जायचे. त्यांच्या चेहऱ्यावर ती भावना दिसायची. पण संस्था माहित नाही याचे त्यांना सखेद आश्चर्य वाटायचे. आणि आमच्याही मनात यायचे की खरंच आपण इतकं प्रसिद्धीविन्मुख असावे का? आमची संस्था अनेक लोकांना माहिती नाही, याचे मनापासून वाईट वाटायचे. या उपक्रमामुळे आपण थेट काही लोकांपर्यंत पोहोचलो, याचा निश्चितच फायदा झाला. हा पहिलाच अनुभव खूप काही शिकवून गेला.

एकूण १५ दिवस चालविलेल्या स्टॉलमधून १४०६ उत्पादनांची विक्री झाली व १,३०,१०९/- रुपयांची उलाढाल झाली. अंधेरी येथील 'कुमुदबेन व्होरा इंडस्ट्रीयल होम फॉर ब्लाइंड वुमेन' या अंधशाळेच्या काही वस्तू (डस्टर, नॅपकीन, पिशब्या) त्यांना मदत म्हणून स्टॉलवर ठेवल्या होत्या. त्यांची १२,७०० रु. इतकी विक्री झाली.

अंधेरी-जोगेश्वरी विभाग, विलेपार्ले विभाग, सांताक्रुझ विभागातील कार्यकर्त्यांनी अगदी मनापासून आणि त्यांना नेमून देण्यात आलेल्या वेळेत येऊन काम केले. कोणत्या कार्यकर्त्यांनी कधीही कोणतीही तक्रार केली नाही. या सर्व कार्यकर्त्यांचे मनापासून कौतुक आणि अभिनंदन.

खरेदी अधिकारी रावराणे, भगवान जाधव, शांताराम शिवगण, सचिन नाईक, रितेश शिंदे, विशाल भाताडे हे शिपाई, अक्षय सावंत हिशोब अधिकारी, मानसी जाधव या सर्वांचे खूप सहकार्य लाभले.

कार्याध्यक्ष अॅड. शिरीष देशपांडे यांचे प्रोत्साहन, अनिता खानोलकर, अनुराधा देशपांडे, मंगला गाडगीळ, उल्का पाटील यांचेही मोलाचे सहकार्य मिळाले. एकूण सर्व कार्यालयच 'OSOP मय' झाले होते. ♦



संपादकीय

## सर्वे सन्तु निरामया

- शुभदा चौकर

**G20**च्या अंतर्गत C20 LiFE या परिषदेत मुंबई ग्राहक पंचायतीला प्रतिनिधित्व कसे मिळाले, उत्तनच्या रामभाऊ म्हाळगी प्रबोधिनीत ३, ४ जून रोजी झालेल्या परिषदेतील सहभाग कसा होता, याचे काही अनुभव तुम्ही जुलैच्या मासिकातील संपादकीय लेखात वाचले असतील. मूळ भारतीय विचारधारेत शाश्वत जीवनशैलीचा विचार होता. त्यातील विस्मृतीत गेलेल्या पद्धती कालानुरूप बदलून भारतात पुन्हा राबवायला हव्यात, आणि त्या जगासमोर मांडायला हव्यात, असा प्रयत्न या परिषदेत केला जात होता.

भारतीय ज्ञान परंपरेचे अभ्यासक डॉ. राम शर्मा यांनी आपल्या भारतीय विचारधारेतील अनेक विषय किती शाश्वत जीवनशैलीवर आधारीत होते, याची उजळणी केली. स्वयंपूर्ण गाव, देवळांच्या मार्फत कलाकारांना आश्रय, पाणी साठवण्याच्या टाक्या, हौद, आयुर्वेदाद्वारे आरोग्यरक्षण अशा परंपरांची आठवण त्यांनी करून दिली. 'Ecology and Economy were hand in hand' हे त्यांनी लक्षात आणून दिले.

महर्षी कर्वे स्त्री शिक्षण संस्थेत Fashion Technology च्या प्रमुख असलेल्या डॉ. हुंडेकर यांनी Green Fashion ची कल्पना मांडली. कपडे तयार करताना कोणकोणत्या गोष्टी विचारात घेतल्या पाहिजेत, याची मांडणी केली. टिकाऊपणा, हवामान आणि कामाचे स्वरूप याच्याशी सुसंगत कपडे, पारंपरिक कलांचे जतन करणारी कारागिरी, निसर्गपूरक रंग, नकोसे कपडे पुनर्चक्रीत करण्याची व्यवस्था, testing lab असे अनेक मुद्दे मांडले, जे धोरणात असावेत असे त्यांनी सुचवले.

या विषयात मी ग्राहक पंचायतीतर्फे काही सूचना केल्या. कपड्यांचे अंतरंग समजेल असे घटक-धाग्यांचे व रंग-प्रकारांचे लेबलिंग असायला हवे, खाद्यपदार्थांना fssaiचे मानक असते, तसे कपड्यांसाठी मानक असायला हवे. या सूचनांना त्यांनी दुजोरा दिला. त्यासाठी कपड्यांच्या testing lab सुरू कराव्या लागतील, असेही त्या म्हणाल्या.

विवेकानंद केंद्राच्या पदाधिकारी आणि लेखिका निवेदिता भिडे यांनी 'कुटुंब या संकल्पनेचा समावेश करणारे

मूल्याधारित शिक्षण' असा विषय मांडला. कुटुंबातून होणारे मूल्यशिक्षण किती महत्त्वाचे आहे, याचे दाखले त्यांनी दिले. आपल्या धर्मात सांगितलेल्या अनेक गोष्टींचे अर्थ उलगडून सांगताना त्यांनी त्यातले शाश्वतता हे तत्त्व उलगडून सांगितले. अन्नदात्याला वंदन करून मग भोजनाला सुरुवात करण्यामागे अन्न वाया न घालवण्याचे आवाहन होते. वास्तू पूजा, जल पूजा अशा पंचमहाभूतांप्रति आदर व्यक्त करणाऱ्या पूजा आपल्याकडून वदवून घेतात की मी धरणीमातेवर अन्याय करणार नाही, निसर्गाशी कृतज्ञ राहीन! आपण धरतीवर सिमेंट, रेतीचा भार टाकत घर बांधतो, झाडं कापून लाकडी फर्निचर करतो, त्यानंतरची वास्तूपूजा निसर्गाला सॉरी म्हणते आणि यापुढे सृष्टीची काळजी घ्यायला हवी, याची जाणीव करून देते. आजच्या पिढीच्या शिक्षणात अशा शाश्वत मूल्यांची शिकवण सहजपणे व्हायला हवी. धर्म म्हणजे कर्तव्याचे पालन. अन्नाचा आदर म्हणजे धर्म आणि अन्नाची नासाडी म्हणजे अधर्म. धर्म ही संकल्पना माणसाला फक्त मी, माझे अशा स्वार्थीने न जगता, कुटुंबीय, समाज, निसर्ग या सगळ्यांचा विचार करत जगायला शिकवते. समाजात सत्शील माणसांची भर घालणारे शिक्षण आपल्याला द्यायचे आहे, असे विचार त्यांनी मांडले.

देशभरात, जगभरात स्वयंसेवेने, स्वयंप्रज्ञेने काम करणारी अनेक माणसे विखुरलेली आहेत. एकेका विषयातल्या स्वयंसेवी कार्यकर्त्यांना एकत्र आणण्याचा प्रयास या निमित्ताने झाला. G20 ही संधी किंवा निमित्त मानून मोठी घुसळण सुरू आहे. त्यात वैचारिक मंथन आणि चांगल्या कामांचे शेअरिंग होत आहे. त्यांच्या अभ्यासाच्या आणि अनुभवांच्या आधारे धोरणांमध्ये सुधारणा सुचवल्या जात आहेत. आपणच बदल घडवणार आहोत, हा आशावाद दृढ व्हावा, या इर्षेने हे सगळेजण काम करताहेत. 'सूर्य सत्याचा उद्या उगवेल आहे खात्री...' हा विश्वास मनात बाळगून काम करणारी ही मंडळी आहेत. अशा राष्ट्रीय परिषदेत मला आपल्या संस्थेतर्फे जाता आले, ध्यासपंथी व्यक्तींमध्ये वावरायला मिळाले, हे माझे भाग्य! आणि आपल्या संस्थेचे काम अशा समाज-धुरिणांसमोर गेले, याचा आनंद झाला.

(पान क्र. ६ पाहा...)



# MGP च्या शिरपेचात तुरा

– मंगला गाडगीळ

“अंग, गरम मसाला आणि हळद/तिखट आहे. हवंय का? कुठे काय विचारतेयस? अंधेरी स्टेशनात, मुंबई ग्राहक पंचायतीचा स्टॉल लागलाय. हो-हो, नीट बघूनच सांगतोय. त्यांचा बॅनर आणि लोगोही आहे”, एक नवरा बायकोशी फोनवर बोलत होता. मग बरीच खरेदी करून गेला.



अशा प्रकारचे किस्से आम्ही कार्यकर्ते पंधरा दिवस रोजच अनुभवत होतो. एकमेकांना सांगून त्यातील मजा घेत होतो. स्टॉलवर आलेल्या प्रत्येकाला आमचा पहिला प्रश्न हाच असायचा की मेंबर आहात का? अशीच एक दिवस एक महिला आली होती. तिने उत्तर दिले की ‘नाही’. आमचा पुढचा प्रश्न- ‘मेंबर व्हायला आवडेल का? कुठे राहता?’ त्यांनी ‘हो’ म्हणताच त्यांचे नाव, फोन नंबर, परिसर आम्ही लिहून ठेवत असू. ‘जमणार नाही’ म्हटले की त्यांच्या काय अडचणी आहेत, हेही जाणून घेत होतो.



## कार्यकर्त्यांची वर्षा सहल

बोरिवली विभागाच्या कार्यकर्त्यांची वर्षा सहल व सामाजिक संस्था भेट असा उपक्रम १४ जुलै रोजी आयोजित केला होती. सफाळे येथील कृषी पर्यटन केंद्रावर सर्व कार्यकर्त्यांनी त्यांच्या आवारात असलेल्या वेगवेगळ्या झाडांची माहिती घेतली. तिथेच जवळ असलेल्या धरणास भेट दिली. नंतर जलविहार आणि सहभोजन करून सर्व जण निघाले. येताना विरारच्या ‘जीवन आनंद’ संस्थेला भेट दिली. या संस्थेचे उपक्रम जाणून घेतले. रस्त्यावरील वंचित, दुर्लक्षित आणि

‘ये क्या है?’ असा प्रश्न आला की कुठून सुरुवात करावी, अशा संभ्रमात पडायचो. लगेच सावरत आपल्या संस्थेची माहिती द्यायचो. काही जण पूर्णपणे ऐकून घ्यायचे. त्यावर म्हणायचे की, मुंबईत इतकी वर्ष राहत आहोत पण कधी तुमच्या संस्थेबद्दल ऐकलेले नाही. मन जरा खडू व्हायचे.

‘यहाँ लडू मिलते है क्या?’ यादीतील लाडू पीठ वाचून गैरसमज झालेली अमराठी माणसे विचारत असत. उपवासाची भाजणी आहे का? आषाढी आहे ना? यावरून आम्ही कार्यकर्त्यांनी पुढच्या वेळी काय करावे लागेल याचा बोध घेतला. ‘असा स्टॉल प्रत्येक स्टेशनवर का ठेवत नाही? अंधेरीपेक्षा सी.एस.टी वर ५० पट जास्त गर्दी आणि विक्री होईल, असे लोकांनी सुचवले. यावरून लोकांचे संस्थेवरील प्रेमच व्यक्त होत होते.

या उपक्रमात सहभागी झालेल्या कार्यकर्त्यांचा कौतुक समारंभ ग्राहक भवनात झाला. ‘पुन्हा असे काम करायला आवडेल का?’ याला सर्व कार्यकर्त्यांनी एक मुखाने जोरात दुजोरा दिला. यातच या कार्यक्रमाचे यश आहे. या निमित्ताने मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या शिरपेचात तुरा खोवला गेला, हे निश्चित. ◆

निराधार लोकांना माणूस म्हणून सन्मानाने जीवन देण्याचे काम ही संस्था करते. सहलीला १७ कार्यकर्ते आले होते.

– मनिषा पुराणिक

(...पान क्र. ५ वरून)

## सर्वे सन्तु निरामया

एकंदरीत शाश्वत जीवनशैली या विषयावर अभ्यासू मंथन या परिषदेत झाले. आपल्या संस्थेची वितरण व्यवस्था ३२००० कुटुंबांत शाश्वत जीवनशैली रुजवण्याचे काम ४८ वर्षे सातत्याने करत आहे, हे बघून तिथे जमलेल्या अनेकांना अप्रूप वाटले. हे ‘अनुकरणीय उदहरण’ असल्याचे सर्वांना जाणवले.

‘सर्वे भवन्तु सुखिनः सर्वे सन्तु निरामया।’ या प्रार्थनेने या परिषदेचा शेवट झाला. यातच या परिषदेचा हेतू अधोरेखित झाला. ◆

## ई कॉमर्स - जागतिक इ-यंत्रणेची गरज

- अनिता खानोलकर, कार्यवाह

ई-कॉमर्सच्या ऑनलाईन व्यवहारांतील वाढत्या फसवणूकीला आळा घालून या व्यवहारांतील विश्वासार्हता वाढवायची असेल तर त्यासाठी तितकीच प्रभावी जागतिक ऑनलाईन तक्रार निवारण यंत्रणा निर्माण करणे गरजेचे आहे, असे आग्रही प्रतिपादन मुंबई ग्राहक पंचायतीचे कार्याध्यक्ष अॅड. शिरीष देशपांडे यांनी जिनिव्हा येथे नुकत्याच संपन्न झालेल्या संयुक्त राष्ट्र व्यापार परिषदेत केले.

संयुक्त राष्ट्र व्यापार आणि विकास परिषदेतर्फे (UNCTAD - अंक्टाड) आयोजित वार्षिक ग्राहक संरक्षण परिषद ३ आणि ४ जुलैला जिनिव्हा येथे संपन्न झाली. संयुक्त राष्ट्र सदस्यांच्या शासन प्रतिनिधींच्या या जागतिक परिषदेत सहभागी होण्यासाठी आपले कार्याध्यक्ष अॅड. शिरीष देशपांडे यांना ग्राहक प्रतिनिधी म्हणून खास निमंत्रित केले होते.

ई-कॉमर्स व्यवहारांतील ग्राहकांचे संरक्षण करण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय सहकार्याचे स्वरूप कसे असावे आणि यात अंक्टाडची भूमिका काय असावी, यावर भाष्य करताना अॅड. शिरीष देशपांडे यांनी असे दाखवून दिले की ऑनलाईन व्यवहारांत अनेकदा ई-प्लॅटफॉर्म एका देशाचा, त्यावरील विक्रेता दुसऱ्या देशाचा, विकल्या गेलेल्या वस्तूचा उत्पादक तिसऱ्या देशाचा आणि ती वस्तू विकत घेणारा ग्राहक चौथ्या देशाचा असू शकतो. अशा वेळी काही तक्रार उद्भवल्यास कोणत्या देशाच्या कायदानुसार त्या तक्रारीचे निवारण होणार याबद्दल जागतिक स्तरावर आज वाद आहेत. हा कायदेशीर वाद सामंजस्याने सोडवण्यासाठी संयुक्त राष्ट्रांच्या सदस्य देशांमधील संबंधित ग्राहक कायद्यांमध्ये शक्य असेल तितकी समानता आणि साधर्म्य असणं आवश्यक आहे आणि त्यासाठी आंतरराष्ट्रीय स्तरावर सर्व संबंधितांच्या सहकार्याची गरज आहे.

संयुक्त राष्ट्रांच्या आम सभेने याबाबत १३ डिसेंबर २०१६ मध्ये पारित केलेल्या एका खास ठरावाचा संदर्भ देत संयुक्त राष्ट्र संघाच्या आम सभेनेच अशा प्रकारच्या तक्रार निवारणासाठी जागतिक स्तरावर ऑनलाईन यंत्रणा असण्याची गरज अधोरेखित केल्याचे देशपांडे यांनी दृष्टोत्पत्तीस आणून दिले. त्यामुळे संयुक्त राष्ट्र व्यापार परिषदेने (अंक्टाडने) अशी जागतिक तक्रार निवारण यंत्रणा निर्माण करण्यासाठी पुढाकार घेणे उचित ठरेल आणि ती काळाची गरज असल्याचे आग्रही प्रतिपादन देशपांडे यांनी या प्रसंगी केले.

### अभिमानास्पद यश

२०१६ पासून (करोनाचा एक वर्षाचा अपवाद वगळता) सात वर्षे संयुक्त राष्ट्र व्यापार व विकास परिषदेतर्फे नियमितपणे आयोजित केल्या जाणाऱ्या जागतिक वार्षिक ग्राहक संरक्षण परिषदेची मूळ कल्पना मुंबई ग्राहक पंचायतीचे कार्याध्यक्ष अॅड. शिरीष देशपांडे यांची.

संयुक्त राष्ट्रांच्या १९८५ च्या ग्राहक संरक्षण मार्गदर्शक तत्वांत कालानुरूप बदल करण्याची गरज पटवून दिल्यानंतर अशा सुधारीत मार्गदर्शक तत्वांची सर्व देशांत, विशेषतः विकसनशील आणि अविकसित देशांत, व्यवस्थित अंमलबजावणी होत आहे की नाही, ज्या देशांत होत नसेल त्यांना कशाप्रकारे सहाय्य करता येईल यासाठी एक कायमस्वरूपी देखरेख यंत्रणा हवी असा अॅड. शिरीष देशपांडे यांचा आग्रह होता. याला पाश्चात्य प्रगत राष्ट्रांकडून आर्थिक कारणावरून विरोध झाला. परंतु आपल्या केंद्र सरकारने २०१५ मध्ये ही सूचना उचलून धरली आणि २२ डिसेंबर २०१५ रोजी संयुक्त राष्ट्रांच्या आम सभेने सुधारीत ग्राहक संरक्षण मार्गदर्शक तत्वांना मान्यता देताना त्यातच मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या या सूचनेचाही अंतर्भाव केला.

त्यानुसार आता दरवर्षी जुलैमध्ये जिनिव्हा येथे सर्व राष्ट्रांची जागतिक ग्राहक संरक्षण परिषद संपन्न होते. या परिषदेत सक्रीय सहभाग घेणारी मुंबई ग्राहक पंचायत ही भारतातील एकमेव स्वयंसेवी ग्राहक संघटना आहे.

या मागणीला केंद्रीय ग्राहक व्यवहार मंत्रालयाचे सचिव रोहित कुमार सिंह यांनी आपल्या भाषणात संपूर्ण पाठिंबा दर्शविला.

मुंबई ग्राहक पंचायतीतर्फे केल्या गेलेल्या या सूचनेला प्रतिसाद म्हणून या विषयावर जागतिक ऑनलाईन तक्रार निवारण यंत्रणेचे प्रारूप कसे असू शकेल या विषयावर संबंधित तज्ज्ञांचे एक वेबिनार आयोजित करण्याची तयारी अंक्टाडच्या पदाधिकाऱ्यांनी दाखवली आहे.

याच परिषदेतील अन्य एका सत्रात मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या डॉ. अर्चना सबनीस यांनी भारतीय सोलर ऊर्जा धोरणावर भाष्य करून जागतिक स्तरावर भडकलेल्या वीज दरांवर उतारा म्हणून भारतातील सोलर ऊर्जा धोरण इतर देशांनाही अनुसरता येईल का, असा विचार मांडला. ♦

# बोगस विद्यापीठ वेळीच ओळखा

- वसुंधरा देवधर

शिक्षणाचा बाजार मांडून, पालक आणि इच्छुक विद्यार्थ्यांची फसवणूक करून आपला गळ्या भरण्याच्या अनेक विद्यापीठांबाबत अत्यंत जागरूक राहण्याचे हे दिवस आहेत. नवीन महाविद्यालयीन प्रवेशांच्या या मोसमात उत्तर प्रदेशातून आलेल्या एका बातमीने लक्ष वेधून घेतले. एका खाजगी विद्यापीठाने पोलीस ठाण्यात वेगळ्याच प्रकारची तक्रार नोंदविली आहे. त्या तक्रारीनुसार 'या विद्यापीठाच्या वेबसाईटवरून प्रवेश अर्ज भरला गेल्यानंतर तो कुण्या तिसऱ्याच म्हणजे फेक वेबसाईटकडे वळविला जातो आणि मग फी वगैरे सगळे सोपस्कार त्या फेक वेबसाईटच्या



माध्यमातून होतात. त्या तक्रारीत असे म्हटले आहे की 'प्रवेश अर्ज सबमिट केल्यावर 'देवा रोड', या पत्त्यावरील टेक्निकल विद्यापीठाकडे मार्गस्थ होतात. ते वेबपेज आमच्या विद्यापीठाच्या वेबपेजशी खूप साम्य असणारे आहे. मात्र आमचा त्या संस्थेशी काडीचाही संबंध नाही.' अमेरिका, हवाई, कॅनडा आणि इतर अनेक देशांतही 'फेक' युनिवर्सिटी आहेत.

'विद्यापीठ अनुदान आयोगा'च्या (UGC) वेबसाईटवर खूप सारी माहिती उपलब्ध आहे. मोठी यादी आहे तिथे!

'फेक' विद्यापीठात प्रवेश घेण्याने विविध प्रकारच्या समस्यांना तोंड द्यावे लागू शकते. आर्थिक, मानसिक भुर्दंड पडून सुद्धा विद्यार्थ्यांला योग्य त्या दर्जाचे शिक्षण मिळतेच असे नाही. सगळ्यात मनःस्तापदायक गोष्ट म्हणजे फेक विद्यापीठातून विद्यार्थ्यांच्या हातात पडणारे निकालपत्र/पदवी अगर पदविकेचे प्रमाणपत्र त्यांच्या भावी प्रगतीसाठी अजिबात उपयोगी पडत नाही. हा मानसिक धक्का विद्यार्थी व पालकांसाठी मोठा असतो. कधी विद्यार्थी काही महिन्यांत

जागे होतात आणि प्रवेश रद्द करतात, संस्थेकडे पाठपुरावा करतात. 'लवकरच मान्यता मिळणार आहे', असे आश्वासन आणि तोपर्यंत गेलेला काळ व पैसा यांचा विचार करून त्याच ठिकाणी राहतात, कधी चक्रे न्यायालयीन लढाई लढू पाहतात.

या सगळ्या घालमेलीत, आटापिट्यात वर्षे सरकत जातात. हे टाळण्यासाठी फेक युनिवर्सिटीच्या जाळ्यात आपण अडकू नये, यासाठी निकालाच्या आधीपासून गृहपाठ करणे खूपच आवश्यक असते. चकचकीत इमारत आणि स्वागतशील वातावरण याला न भुलता शिक्षणाच्या सोयी, शिक्षक वर्ग, आधीच्या वर्षी प्रवेश घेतलेले विद्यार्थी कोण/कसे आहेत, अशी माहिती काढणे महत्त्वाचे ठरते.

मुळात कोणत्याही विद्यापीठाला विद्यार्थ्यांना कोणतेही पदवी प्रमाणपत्र देण्यासाठी पुढीलपैकी कोणत्यातरी शासकीय यंत्रणेची कायदेशीर मान्यता असणे आवश्यक आहे. ही यंत्रणा केंद्रीय किंवा राज्य पातळीवरील असू शकते. तसेच ही मान्यता मिळवण्यासाठी UGC act १९५६ च्या अंतर्गत कलम २(f) किंवा कलम ३ अनुसार आवश्यक बाबींची पूर्तता करावी लागते. ती तशी नसेल तर युनिवर्सिटी हे शब्द ही त्या शैक्षणिक संस्थेच्या नावात वापरता येत नाहीत. ज्या विद्यापीठांनी हा नियम धाब्यावर बसवून पदवी/पदविका प्रमाणपत्रे दिल्याचे आढळून आले आहे, त्यांची माहिती पब्लिक नोटीस या मथळ्याखाली UGCच्या वेबसाईटवर दिलेली आहे, ती पाहायला हवी.

www.ugc.ac.in या लिंकवर मार्च २०२३ मध्ये प्रसिद्ध केलेली २० विद्यापीठे/संस्था यांची यादी इंग्रजी आणि हिंदी मध्ये उपलब्ध आहे. याशिवाय सदर वेबसाईटवर एकूण कायदेशीर व्यवहार, विद्यार्थ्यांच्या तक्रारींचे निवारण करण्याच्या यंत्रणेचे गठन आणि लोकपालांची नियुक्ती इत्यादी बाबत विस्तृत तपशील आहेत. त्यांचा अभ्यास करणे प्रत्येक विद्यार्थी/पालकास शक्य नाही. पण अशी काही यंत्रणा आहे हे तरी आपणास माहित असायला हवे. FAQ वर एकदा नजर टाकून स्वतःला अद्ययावत ठेवावे. बोगस विद्यापीठात, कॉलेजमध्ये प्रवेश घेऊन धोका पत्करू नये.



## पुनर्विकासातील जुन्या रहिवाशांना दिलासा द्यावा

– अॅड. शिरीष वा. देशपांडे, कार्याध्यक्ष

सध्या शहरात सर्वत्र पुनर्विकास प्रकल्प सुरू आहेत. पुनर्विकासातील जुन्या रहिवाशांचा एक महत्त्वाचा प्रश्न धसास लावण्याच्या दृष्टीने मा. मुख्यमंत्री, दोन्ही उपमुख्यमंत्री आणि महसूल मंत्री यांना आपल्या संस्थेने जुलैच्या मध्यास एक पत्र पाठवले आहे.



१४ जुलै २०२३ रोजी आपल्या शासनाने एका परिपत्रकाद्वारे स्वयं-पुनर्विकासाला चालना देण्याच्या दृष्टीने एक निर्णय जाहीर केला आहे. त्यानुसार स्वयं-पुनर्विकासातील जुन्या रहिवाशांना पुनर्विकसित इमारतीत मिळणाऱ्या नव्या सदनिके संदर्भातील वैयक्तिक करारनाम्यावर एक हजार रुपये सवलतीचे मुद्रांक शुल्क देय असेल असे जाहीर करण्यात आले आहे.

अशाप्रकारे पुनर्विकासातील जुन्या रहिवाशांना दिलासा देण्याचा आपला हेतू स्तुत्य असला तरीही याबाबतची कायदेशीर वस्तुस्थिती संबंधित अधिकाऱ्यांनी आपल्या निदर्शनास आणून दिलेली नाही असे दिसून येते. म्हणून हा पत्रप्रपंच-

कोणत्याही प्रकारच्या पुनर्विकासात (विकासकातर्फे केला जाणारा अथवा स्वयं-पुनर्विकास) जुन्या रहिवाशांना त्यांच्या स्वतःच्या सदनिकेच्या बदल्यात मिळणाऱ्या सदनिकेसंबंधी होणाऱ्या करारावर मुद्रांक शुल्क हे फक्त १०० रुपये इतकेच असेल असा स्पष्ट निर्णय मुंबई उच्च न्यायालयाच्या न्या. गौतम पटेल आणि न्या. नीला गोखले यांच्या खंडपीठाने १७ फेब्रुवारी २०२३ रोजी दिला आहे. सदर निर्णय मुंबई उच्च न्यायालयाने आदित्यराज बिल्डर्स विरुद्ध महाराष्ट्र शासन या आणि इतर अन्य काही याचिकांमध्ये दिलेला असून यासंदर्भातील महाराष्ट्र शासनाची

२३ जून २०१५ आणि ३० मार्च २०१७ ला जारी केलेली दोन परिपत्रकेसुद्धा उच्च न्यायालयाने बेकायदेशीर ठरवून रद्द बातल घोषित केलेली आहेत. इतकेच नव्हे तर अशा प्रकारे शंभर रुपयांहून जास्त मुद्रांक शुल्क वसूल केलेल्या प्रकरणात संबंधित रहिवाशांना चार आठवड्यात परतावा देण्यात यावा असाही आदेश उच्च न्यायालयाने दिलेला आहे.

पुनर्विकासातील जुन्या रहिवाशांबाबत स्थावर मालमत्ता खरेदी अथवा हस्तांतर व्यवहार होत नसल्याने आणि पुनर्विकासातील विकासकाबरोबर झालेल्या विकास करारनाम्यावर रीतसर मुद्रांक शुल्क आकारले जात असल्याने, जुन्या रहिवाशांना त्यांच्या मुळ सदनिकांच्या बदलात नव्याने मोफत दिल्या जाणाऱ्या सदनिकांबाबत शासनाला शंभर रुपयांहून जास्त मुद्रांक शुल्क सध्या अस्तित्वात असलेल्या मुद्रांक शुल्क कायदानुसार आकारता येणार नाही असे या निर्णयात स्पष्ट करण्यात आले आहे. वरील कायदेशीर परिस्थिती लक्षात घेता आम्ही आपणास खालीलप्रमाणे विनंती करत आहोत:

१) उच्च न्यायालयाचा संपूर्ण आदर राखून सदर निर्णयानुसार कोणत्याही प्रकारच्या पुनर्विकासातील जुन्या रहिवाशांना उच्च न्यायालयाने घोषित केल्याप्रमाणे देय मुद्रांक शुल्क फक्त १०० रुपये असेल असे परिपत्रक पूर्वलक्षी प्रभावानुसार लवकरात लवकर काढून पुनर्विकासातील लक्षावधी जुन्या रहिवाशांना दिलासा द्यावा.

२) ज्यांच्याकडून अशा प्रकारे ज्यादा मुद्रांक शुल्क वसूल केले गेले असेल ते अवैध असल्याचे उच्च न्यायालयाने घोषित केल्याने त्या सर्वांना त्वरीत परतावा देण्याबाबतही परिपत्रक जारी करण्यात यावे

३) १४ जुलै २०२३चे शासनाचे स्वयं-पुनर्विकासातील जुन्या रहिवाशांना एक हजार रुपये मुद्रांक शुल्क घोषित करणारे परिपत्रकही मागे घेण्यात यावे.

अशा प्रकारे सर्व प्रकारच्या पुनर्विकासातील जुन्या रहिवाशांना शासनाने दिलासा जाहीर केल्यास राज्यातील रखडलेल्या पुनर्विकास प्रक्रियेला गती मिळू शकेल, असा आमचा विश्वास आहे.

आपण आमच्या विनंतीचा विचार करून लवकरात लवकर वरीलप्रमाणे परिपत्रक जारी कराल अशी आशा आहे.

## ❧ हार्दिक निमंत्रण ❧

पेठांचा मौसम आता सुरु होतोय. सज्ज होऊया खरेदीला. सालाबादप्रमाणे 'रक्षाबंधन'चा मुहूर्त साधत ग्राहक पंचायत पेठेचे आयोजन पालघर येथे करण्यात आले आहे. तसेच 'गणपती-गौरी'चे औचित्य साधत चेंबूर येथे प्रथमच पंचायत पेठेचे आयोजन करण्यात आले आहे. या दोन्ही पेठांना अवश्य भेट देण्यासाठी आणि भरभरून खरेदी करण्यासाठी पंचायत पेठ समितीतर्फे आग्रहाचे निमंत्रण.

|    |                                 |  |        |
|----|---------------------------------|--|--------|
| १. | १७ ऑगस्ट ते २२ ऑगस्ट २०२३       | लायन्स क्लब हॉल, कचेरी रोड, पालघर (प.)   | ६ दिवस |
| २. | ०८ सप्टेंबर ते १२ सप्टेंबर २०२३ | स्वामी मुक्तांद हायस्कूल, एल.यु.गडकरी हॉल, एन.जी.आचार्य मार्ग, सुभाष नगर, चेंबूर (पूर्व) | ५ दिवस |

## ग्राहक पंचायत पेठा दालन तक्ता - (पालघर, चेंबूर)

| स्टॉल                   | वैशिष्ट्ये   | पालघर | चेंबूर |
|-------------------------|--|-------|--------|
| दिनेह कलेक्शन           | सिको, गढवाल पैठणी, कॉटन ५/९ वार साड्या                       | ✓     | ✓      |
| राजू एम्ब्रॉयडरी वर्क्स | आसाम, टसर सिल्क सारीज व बेडशीट्स, ड्रेस मटेरिअल              | ✗     | ✓      |
| श्री सिल्क्स            | कांचीपुरम, कांजीवरम वेडींग सिल्क, ऑरगेंजा, क्रेप सिल्क सारीज | ✓     | ✓      |
| वित्ताशी एंटरप्रायझेस   | हॅण्ड ब्लॉक, अजरख प्रिंट साड्या, ड्रेस मटेरिअल आणि स्टोल्स   | ✓     | ✗      |
| सदाफुली                 | महेश्वरी, चंदेरी, हॅण्ड पेंटेट टसर, पतेडा आंचू, कॉटन ब्लाऊज  | ✓     | ✗      |
| सिमरन कलेक्शन           | विविध प्रकारच्या डिझाईनर कुर्तीज, प्लाझो सेट                 | ✓     | ✗      |
| मोहक क्रिएशन्स          | फॅन्सी कुर्तीज, कलमकारी, इकत कुर्ते, शॉर्ट टॉप, वनपीस ड्रेस  | ✗     | ✓      |
| सारा कलेक्शन्स          | विविध प्रकारचे रेडीमेड कुर्तीज, प्लाझो, दुपट्टे इ.           | ✓     | ✗      |
| स्पर्श क्रिएशन्स        | लखनवी कुर्ती, पटियाला, प्लाझो, दुपट्टे इ.                    | ✓     | ✗      |
| वह्लरी फॅशन             | डेनिम कपडे- स्त्रियांसाठी, पुरुषांसाठी व मुलांसाठी           | ✓     | ✓      |
| कायरा कलेक्शन           | कॉटन, मसलीन पलाझो सेट, मोडाल, जयपुरी कुर्तीज, पॅन्टस्        | ✓     | ✗      |
| सॅफ्रॉन                 | कलमकारी, ब्लॉक प्रिंट कुर्तीज, पॅन्टस्                       | ✗     | ✓      |
| निलम क्रिएशन            | कॉटन टॉप्स आणि कुर्तीज (लाँग अँड शॉर्ट), पॅन्टस              | ✗     | ✓      |
| प्रथा कलेक्शन           | लखनऊ स्पेशल कुर्ती, टॉप्स, अनारकली इ.                        | ✗     | ✓      |
| अनुराधाज् कलेक्शन       | महेश्वरी, कलमकारी, प्युअर सिल्क असे विविध ड्रेस मटेरिअल      | ✓     | ✓      |
| रमा कलेक्शन्स           | ड्रेस मटेरिअल - कलमकारी, मंगलगिरी, संबळपुरी इकत कॉटन         | ✓     | ✗      |
| हुगळी हँडीक्राफ्ट       | कोलकाता ड्रेस मटेरिअल, साड्या, चादरी इ.                      | ✓     | ✗      |
| स्वस्तिक होजिअरी        | लेडीज अंडरगार्मेंटस्   | ✓     | ✓      |
| लुक अँट मी              | सर्व वयोगटासाठी नाईट सूट                                     | ✓     | ✓      |
| मायलेकी                 | बाटिक, जयपूर गाऊन्स, शॉर्ट/फुल/कॅंपरी/हेरम पॅन्टस्, फ्रॉक्स  | ✓     | ✗      |
| प्रीती गार्मेंटस्       | दर्जेदार गाऊन्स, फिडिंग गाऊन्स, नाईट ड्रेस                   | ✗     | ✓      |
| सजनी नाईटीज             | गाऊन्स, नाईटी, बाटीक, जयपुरी, हाफ गाऊन्स, नाईट सूट           | ✓     | ✗      |

| स्टॉल                      | वैशिष्ट्ये   | पालघर | चेंबूर |
|----------------------------|--|-------|--------|
| फॅब्रीका फॅशनस्            | विविध प्रकारचे हाफ, स्लिव्हलेस गाऊन्स, कसान इ.                   | X     | ✓      |
| पिपा क्रिएशन               | कॉटन वन पिस शॉर्ट/लाँग, कॉटन स्कर्ट, फॅन्सी ब्लाऊज               | ✓     | ✓      |
| निओ गार्मेंटस्             | लहान-मोठ्यांचे टी शर्टस्, होजिअरी ट्रॅक सूट                      | ✓     | X      |
| डी.टी.नितवेअर              | बनियन्स, ट्रॅकसूट, टी शर्टस्, सॉक्स इ.                           | ✓     | ✓      |
| भारतीय खादी सेंटर          | लेंगे, झब्बे, शर्टस्, पंचे, हातरुमाल, जॅकेटस्                    | ✓     | ✓      |
| ब्लिस टी शर्टस्            | लहान मुले, स्त्रिया व पुरुषांकरिता ग्राफीक टी शर्टस्             | X     | ✓      |
| अतरंगी मराठी टीशर्ट        | आपली भाषा जगवण्याचा अट्टाहास आहे, 'अतरंगी' टीशर्ट खास आहे        | ✓     | X      |
| स्वदेशी                    | अरविंद मिलचे विविध प्रकारचे कुर्ते, शर्ट, पॅटस् व बर्मुडा        | ✓     | ✓      |
| जयपूर हँडलूम               | बेडशिट, रजया, ड्रेस मटेरिअल, स्कर्ट, टॉप, चणिया चोली इ.          | X     | ✓      |
| नागपूर स्पेशल              | बेडशिट, चादरी इ.   | ✓     | X      |
| महाटेक्स                   | टॉवेल, सतरंज्या, दोहर, ५ वारी ६ वारी साड्या                      | ✓     | X      |
| आर.आर.क्रिएशन              | सोलापूरी चादरी, जयपूरी दोहर, रजाई, दिवान सेट, स्कर्ट, कुर्ती इ.  | ✓     | ✓      |
| पल्लवी कव्हर्स             | सोफा, फ्रीज हँडल, टॉप, मिक्सर, साडी कव्हर्स                      | ✓     | X      |
| मल्हार क्रिएशन्स           | बाळाचे कपडे, दुपटी, टोपी, लहान मुलांचे कपडे, फ्रॉक्स             | ✓     | ✓      |
| विकास लेदर वर्क्स          | लेदर पर्सेस, पाऊच, लेदर जॅकेट इ.                                 | ✓     | ✓      |
| उद्यमिता                   | पर्सेस, फोल्डर्स, पासबुक-चेकबुक कव्हर्स                          | ✓     | ✓      |
| डेकोव्हीले                 | विविध प्रकारचे पाऊच, वॉलेट, बॅग, सॅक इ.                          | X     | ✓      |
| भाग्यश्री लेदर बॅग         | लेदरच्या विविध बॅग, शांतिनिकेतन बॅग                              | ✓     | X      |
| उर्जा गिफ्टस्              | विविध प्रकारच्या फ्रॅब्रिक बॅग                                   | ✓     | X      |
| स्वप्नालंकार               | इमिटेशन ज्वेलरी, सी झेड ज्वेलरी, गणपती-गौरीसाठी मोत्याचे दागिने  | X     | ✓      |
| ट्रॅडिशनल ऑनर्मेंटस्       | इमिटेशन ज्वेलरी, आर्टिफिशल ज्वेलरी                               | ✓     | X      |
| श्री महालक्ष्मी आर्टस्     | पारंपरिक व ऑप्टिक ज्वेलरी  | ✓     | X      |
| फॅशन क्युरा ज्वेलरी        | टेरा-कोटा ज्वेलरी  | ✓     | ✓      |
| स्पायका होम प्रॉडक्टस् लि. | घरगुती साफसफाईची उत्पादने  | ✓     | ✓      |
| ब्लॉसम अँड इन्सेस          | परफ्यूम्स  | ✓     | ✓      |
| क्रियान कलेक्शन            | हेअर बँड, क्लिप्स, लहान मुलींच्या क्लिप्स, हेअर एक्सटेंशन, इ.    | ✓     | X      |
| गुजरात हँडिक्राफ्ट         | बारीक मोत्यांच्या शोभिवंत वस्तू, तोरणे इ.                        | ✓     | X      |
| विन आर्ट अँड क्राफ्ट       | शोभेच्या वस्तू, तोरण, कंदिल, रांगोळी, इ.                         | ✓     | ✓      |
| अखंडज्योत                  | टाळ, घंटी, झांज इ.   | ✓     | ✓      |
| ज्ञासा ग्लास आर्टिफॅक्टस्  | काचेचे दिवे, पूजा सेटस्, अत्तरदाणी इ.                            | ✓     | X      |
| हरि ओम वुड वर्क्स          | लाकडाच्या विविध कलात्मक वस्तू                                    | ✓     | X      |
| शिल्पनिल कलेक्शन           | तांबा, पितळ मूर्ती आणि भांडी, पूजा साहित्य                       | ✓     | X      |
| कोकोनट क्वॉय प्रॉडक्टस्    | नारळाच्या काथ्यापासून निर्मित विविध वस्तू, कुंडी, शोभेच्या वस्तू | ✓     | X      |



| स्टॉल                     | वैशिष्ट्ये                                  | पालघर | चेंबूर |
|---------------------------|---|-------|--------|
| नेचर्स वूड                | सावंतवाडी स्पेशल लाकडी खेळणी                | ✓     | ✓      |
| शीलाताई फूड प्रॉडक्ट्स    | लोणचे, सरबत इ.                              | ✓     | ✓      |
| कर्णिक कृषी उद्योग        | गुलकंद, शेजवान सॉस                          | ✓     | ✗      |
| वेस्टर्न घाट इंडस्ट्रिज   | सर्व प्रकारचे मध                            | ✓     | ✗      |
| श्री विनायक एंटरप्रायझेस  | घरगुती सफाईचे विविध ब्रश व रांगोळ्या        | ✓     | ✓      |
| वंश गार्डन इनोव्हेटीव्हज् | फोल्डींग चर्टई गादी, फोल्डींग वेताचे पडदे   | ✓     | ✓      |
| महालक्ष्मी एंटरप्रायझेस   | किचन वेअर्स                                 | ✓     | ✗      |
| विनय एंटरप्रायझेस         | किचनमधील विविध आकर्षक स्टॅण्डस, होल्डर इ.   | ✓     | ✓      |
| ओमकार मार्केटींग          | हार्ड अॅनोडाइज्ड किचन वेअर्स                | ✓     | ✓      |
| एस.के.एंटरप्रायझेस        | फोल्डिंग टेबल्स                             | ✓     | ✓      |
| गेबी क्लिनिंग             | साफ सफाईची उत्पादने                         | ✓     | ✓      |
| माथेरान चप्पल (राजू)      | स्त्री-पुरुषांची पादत्राणे (माथेरान स्पेशल) | ✗     | ✓      |
| स्टेप इन वॉक शूज          | विविध डिझाईन्सच्या चप्पलस, सँडल, शूज इ.     | ✓     | ✗      |

## मालाडमध्ये बाल ग्राहकांसाठी कार्यक्रम

– रंजना मंत्री

संघटन विभागातर्फे मालाड येथील अस्मिता-ज्योती या सोसायटीमध्ये राहणाऱ्या शालेय मुलांसाठी ग्राहक शिक्षणाचा एक कार्यक्रम शनिवार २५ जून रोजी आयोजित करण्यात आला होता. यावेळी दिशाभूल करणाऱ्या जाहिराती, त्याचे धोके तसेच खाद्य पदार्थ व वस्तूंच्या वेष्टनावरची माहिती याबद्दल रंजना मंत्री, वृषाली आठल्ये, सुमिता चितळे व तृप्ती करंदीकर यांनी मुलांना माहिती दिली. ४० मुलांनी व त्यांच्या पालकांनी या कार्यक्रमाचा लाभ घेतला.

या कार्यक्रमात सुरुवातीला अर्चना बेलाडे यांनी मुलांकडून जागतिक योग दिनाच्या निमित्ताने सूर्यनमस्कार घालून घेतले. त्यांनी मुलांना रियुजचे उदाहरण म्हणून जुन्या CDs डेकोरेट करून आणायला सांगितल्या होत्या. उपस्थित पालक वर्गाला नंतर संस्थेची माहिती सांगण्यात आली.

मुलांच्या शारीरिक व मानसिक जडणघडणीसाठी त्यांच्यावर संस्कार करणारे अरविंद स्वार यांनी शेवटी आभार मानले.

या कार्यक्रमाच्या आयोजनासाठी अस्मिता ज्योती सोसायटीच्या चित्रा जोशी यांचे सहाय्य मिळाले. तसेच

सोसायटीच्या कमिटीचे व तेथील संघ सभासद अर्चना बेलाडे, अरविंद स्वार व लिना शेट्टे यांचेही सहाय्य मिळाले.

### पर्यावरण दिनानिमित्त...



सांताक्रूझ विभागाने पर्यावरण दिनानिमित्त 'कापडी पिशव्यांचा आग्रह धरा व पर्यावरणाचे संरक्षण करा' या उपक्रमांतर्गत सांताक्रूझ पूर्व धोबीघाट येथे भाजी घेण्यासाठी प्लास्टिकच्या पिशव्या टाळण्यासाठी कापडी पिशव्या ग्राहकांना दिल्या. याला ग्राहकांचा चांगला प्रतिसाद मिळाला.

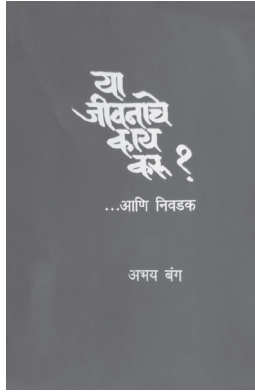


### ऑक्टोबर २०२३ च्या वाटपातील पुस्तक

- या जीवनाचे काय करू ?; लेखक : डॉ. अभय बंग; प्रकाशक : राजहंस प्रकाशन;  
छापिल किंमत : ३००/-रु.; वाटपातील किंमत : २१८/- रु.

## या जीवनाचे काय करू ?

पुस्तकाचे शीर्षक अतिशय चपखल आहे. हा प्रश्न अद्याप ज्यांना पडला नसेल, त्यांना नक्की तो जाणवेल. तर ज्यांना



पडलाय त्यांना मूल्याधिष्ठित, अनुभवजन्य मार्गदर्शन या लेखनातून मिळेल, हे निश्चित. 'माझे जीवन करीयरच्या बाजारात विकण्याची सवंग गोष्ट नाही. ती त्याहून अधिक मूल्यवान आहे,' याची आंतरिक जाणीव तरुण पिढीत रुजायला हवी. काम निवडताना स्वभाव, स्वधर्म (आपले कर्तव्य) आणि

युगधर्म (सुसंगत कर्तव्ये) या तिन्हीचे महत्त्व, एकमेकांशी असलेले संबंध याची केलेली तपशीलवार मांडणी तरुणांच्या विचारांना दिशा देईल. डॉ. अभय बंग यांनी गडचिरोलीत केलेले सामाजिक काम सर्वश्रुत आहे. त्यामुळे त्यांच्या या वैचारिक मांडणीला झोकून देऊन केलेल्या कामाची भरभक्कम बैठक आहे. असे मोठे सामाजिक कार्य करण्याचा निर्णय वयाच्या चौदाव्या वर्षीच घेण्याची प्रगल्भता त्यांना ज्या

शिक्षणातून मिळाली, त्या महात्मा गांधीजींच्या 'नयी तालीम' शाळेचा कायमस्वरूपी प्रभाव त्यांच्यावर कसा आहे, हे मुळातून वाचण्यासारखे आहे. सद्य शिक्षणव्यवस्थेतून तयार होणारी कप्पेबंद जीवनदृष्टी बदलण्याची आवश्यकता का आहे, हे या पुस्तकाच्या 'जीवन व शिक्षण' या भागात उलगडले आहे.

पुस्तकातील लेखांतून डॉ. बंग यांच्या विचारांचा अंतःप्रवाह जाणवत राहतो. गांधीजी आणि विनोबाजी यांच्यासोबत राहण्याची संधी त्यांना बाल आणि तरुण वयात मिळाली. त्या महान व्यक्तिमत्वांच्या वैचारिक बैठकीचे वेगळे आकलन वाचताना होत जाते. लोभ आणि हिंसा यांवर मात करून माणूस म्हणून जगण्याची निकड इथे अधोरेखित होते. नव्या संशोधनाचा उपयोग पेटंट घेऊन प्राप्ती वाढविण्यासाठी करण्यापेक्षा सामान्य माणसाला अधिक चांगले जगता यावे, म्हणून व्हायला हवा, असे ते म्हणतात. असे समाजाभिमुख विचार देणारे हे पुस्तक आपल्या सर्वांसाठी पथदीप ठरेल. जरूर घ्या, वाचा, विचार करा आणि कृतिशील व्हा. हे पुस्तक तुमच्या स्नेह्यांना भेट द्या.

– वसुंधरा देवधर

### वाटपातील नवीन संघ

| मुंबई | वसंत गॅलॅक्सी ग्राहक संघ        | 21568 GO | सभासद 12 |
|-------|---------------------------------|----------|----------|
| पुणे  | महागणेश कॉलनी ग्राहक संघ        | 19226 PU | सभासद 12 |
| पुणे  | रोजलँड रेसिडेन्सी ग्राहक संघ    | 19227 PU | सभासद 21 |
| पुणे  | पोतनीस परिसर ग्राहक संघ         | 19228 PU | सभासद 13 |
| पुणे  | फॉरेस्ट ट्रेल हायलँड ग्राहक संघ | 19229 PU | सभासद 24 |
| पुणे  | पार्क इन्फिनिया ग्राहक संघ      | 19230 PU | सभासद 12 |
| पुणे  | सेंच्युरी ग्राहक संघ            | 19231 PU | सभासद 12 |
| पालघर | गोरखनाथ ग्राहक संघ              | 16154 PL | सभासद 07 |
|       |                                 | एकूण     | 113      |

## आफ्रिकन देशांना अनुकरणीय मॉडेल

– शुभदा चौकर

आपली वितरण व्यवस्था झिंबाब्वेमध्ये अनुसरली जाते, हे आपण अनेकदा मोठ्या अभिमानाने सांगतो. त्याच झिंबाब्वेतल्या आपल्या धाकल्या संस्थेतल्या आजच्या मंडळीना ही जाणीव नव्याने करून देण्याची नामी संधी अलीकडेच मिळाली.

Consumers International Food Connectची ऑनलाईन मीटिंग ४ जुलैला झाली. अर्चना पानगांवकर आणि मी त्यात सहभागी झालो होतो. सुरुवातीला आफ्रिकेच्या देव्हान मिनारो यांनी आफ्रिकेत सध्या ग्राहकांसमोर आ वासून उभा राहिलेला प्रश्न मांडला. त्यात त्या म्हणाल्या, 'आफ्रिकेत सर्वच वस्तूंच्या किमती खूप वाढल्यात. पुरेशा वस्तू मिळत नाहीयेत. आणि बाजारात सर्वत्र अनिष्ट गोष्टी घडताना दिसताहेत. उगाच किमती वाढवणे, टंचाई इत्यादी समस्या संबंधित अथॉरिटीला ते सांगत आहेत आणि त्या दूर करण्यासाठी काही ठोस पावले उचलण्याचे आवाहन करत आहेत.' मिनारो बाईंचा हा प्रश्न मी लगेच उचलला आणि त्यांना सांगितले, 'अहो, भारतातही १९७० च्या दशकामध्ये अशीच परिस्थिती होती. आम्हालाही तेव्हा इंधनाची समस्या होती. किमती वाढल्या होत्या. आणि मार्केटमध्ये अनेक अनिष्ट प्रथा रुजल्या होत्या. साठेबाजी, कृत्रिम टंचाई यांमुळे ग्राहक पिचून गेले होते. अशात मुंबई ग्राहक पंचायतीची स्थापना १९७५ मध्ये काही धुरिणांनी केली. त्यांनी अनेक ग्राहकांना एकत्र केलं. संघटना बांधली....' मग पुढे दोन मिनिटांत मी आपल्या वितरण यंत्रणेची माहिती दिली. झिंबाब्वेने आमच्यापासून स्फूर्ती घेऊन असं मॉडेल राबवलं आहे; बाकीचे आफ्रिकन देश किंवा जगभरातले कोणीही आपापल्या ठिकाणी अशी रचना करू शकतात. त्यासाठी त्यांना लागेल ते सहाय्य आम्ही करू, असा दिलासा त्यांना दिला.

गंमत म्हणजे थोड्या वेळातच झिंबाब्वेच्या रोझ मोफू बोलू लागल्या. त्यांनी त्यांच्याकडच्या वितरणाच्या मॉडेलची माहिती दिली. त्यांच्या मॉडेलमध्ये ते दर आठवड्याला वितरण करतात. आणि धान्य, खाद्यपदार्थ तसंच भाज्या फळंसुद्धा एकत्रितरित्या घेतात आणि वितरित करतात. हे बोलताना रोझ बाईंनी आपल्या संस्थेचा नामोल्लेख केला नाही. असाच अनुभव मी पूर्वी ब्राझीलमध्ये प्रत्यक्ष झालेल्या

Consumers International च्या सभेत घेतला होता. तिथेही झिंबाब्वेने स्वतंत्रपणे त्यांचे वितरणाचे मॉडेल सादर केले होते. पण तेव्हा तिथे आम्हाला सभागृहात पुढे काही पुस्ती जोडण्याची संधी मिळालेली नव्हती. तो सल मनात होता. त्यामुळे रोझ बाईंचं बोलणं झाल्या झाल्या मी लगेच पुस्ती जोडली, 'मी तुम्हाला मघाशी सांगितलं, तेच हे आमचं मॉडेल, थोडं बदलून झिंबाब्वे अनुसरत आहे. आणि यासाठी कारणीभूत झाली होती, Consumer international ची सभा!' आता या घटनेला दोन तपे झाली. वर्षा राऊत यांनी केलेल्या प्रेझेंटेशन नंतर आणि अॅड. शिरीष देशपांडे यांनी केलेल्या फॉलोअप नंतर ते सगळं घडून आलं होतं. २००१ मध्ये ग्राहक दिनी झिंबाब्वेहून एलिझाबेथ नेरवांडे ग्राहक भवनात दाखल झाल्या होत्या. मी ती आठवण थोडक्यात कथन केली, तेव्हा CI चे अधिकारी चार्ली यांचाही चेहरा आनंदला!

COMESA Compition Commissionचे CEO Dr. Willard Mwemba हे गेस्ट स्पिकर होते. COMESA ही एक प्रादेशिक संस्था आहे, जी पूर्व आणि दक्षिण आफ्रिकेसाठी सामायिक बाजारपेठ स्थापन करणाऱ्या कराराच्या अंतर्गत स्थापन केली आहे.

डॉ. विलार्ड यांनीही त्यांच्या भाषणात आपल्या आणि झिंबाब्वेच्या मॉडेलचा उल्लेख केला आणि या मॉडेलपासून स्फूर्ती घ्यायला हवी, असे सांगितले. अर्जेन्टिनामध्येही ग्राहकांनी एकत्र येऊन खरेदी व वितरण करण्याचा प्रयोग सुरू असल्याचे मारिया त्रोगा यांच्या वक्तव्यातून जाणवले.

मार्केट बिघडलेले असताना संघटित ग्राहक हेच ग्राहकांचे तारणहार असू शकतात, हे जगाला जाणवत आहे. मात्र हे साधायचे कसे, असा प्रश्न सर्वांना भेडसावतो. आपल्या संस्थापक सदस्यांनी हे उत्तर ४८ वर्षांपूर्वी शोधले, नवी रचना रुजवली आणि आजही ती शाश्वत आहे. म्हणून आपण अशा वेबिनारमध्ये सर्वांना दिपवू शकतो! आणि ती दीप्ती अनेकांना प्रेरणा देऊन जाते!

सुमारे १०० देशांतील २०० हून जास्त ग्राहक संघटना CIच्या सभासद आहेत. CI तर्फे असे वेगवेगळ्या विषयांवर वेबिनार होत असतात. त्यामुळे जगात ग्राहक विषयांत कोण कोण कोणकोणती कामे करताहेत, हे जाणून घेता येते. परस्परांकडून नवीन कल्पना मिळतात. ♦





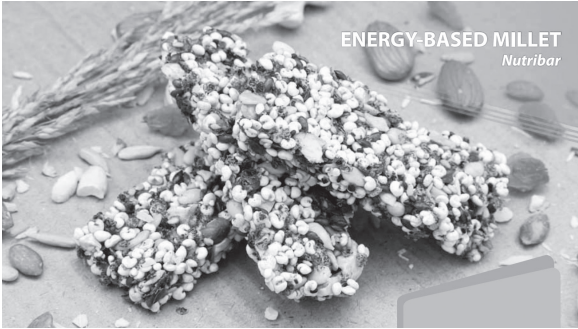
मस्त मिलेट

## बार्नयार्ड मिलेट - श्यामूल

- डॉ. वासन्ती श्री. पुरोहित

(कोरडवाहू शेतीचे उत्पादन आणि दर्जा वाढविण्यासाठी  
आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर या विषयावर पीएचडी)

जागतिक पातळीवर विचार करता, लागवड केल्या जाणाऱ्या श्रीधान्यामध्ये श्यामूल चौथ्या क्रमांकावर असून भारतात सर्वाधिक प्रमाणात श्यामूलचे उत्पादन होते. (१०३४ किलो प्रति हेक्टर). श्यामूलचे शास्त्रीय नाव- *Echinochloa esculenta/ Echinochloa frumentacea* (Indian Barnyard Millet). आशिया खंडातील सर्वात जास्त मान्यता असलेले हे पीक आहे. संवत के चावल, कुथिरेवली, ओडलू, उडलू, कोडिसमा, कवादपुनु, स्वांक, श्यामा, खिरा या नावाने भारतातील इतर राज्यांत ते ओळखलं जातं. नवरात्रीचे उपवास सोडताना याचे सेवन केले जाते.



सर्वसाधारणतः ६० सेंमी ते १३० सेंमीपर्यंत वाढणारी ही गवताळ प्रकारातील वनस्पती असून यावर अजून म्हणावं तसं शास्त्रीय दृष्टिकोनातून संशोधन झालेलं नाही. प्रथिने, कर्बोदके, तंतूमय पदार्थांचा उत्तम स्रोत, इतर धान्यवर्गीय पिकांपेक्षा लोह आणि जस्त या सूक्ष्म अन्नद्रव्यांची उपलब्धता, स्फुरद आणि मॅग्नेशियम बरोबरच फॉलिक अॅसिड, बी १, २ आणि ३ चे मुबलक प्रमाण असे आहारयोग्य गुणधर्म असूनसुद्धा अजूनही हे पीक तसे दुर्लक्षित राहिले आहे.

हवामानाची योग्य साथ मिळाली तर पेरणीनंतर ४५ दिवसांत हे पीक काढणीला येतं. श्यामूल कोणत्याही जैविक वा अजैविक (biotic : fungi, bacteria, virus, parasites, weeds, insects, Abiotic : climate, atmosphere, water, air, Sunlight, minerals, Soil) तणाला सहसा बळी पडत नाही. कोणत्याही

प्रकारच्या बुरशीजन्य रोगांचा प्रादुर्भाव होत नसल्याने दुभत्या जनावरांसाठी चारा म्हणून हे योग्य पीक आहे.

कोणत्याही प्रतिकूल परिस्थितीशी जुळवून घेत असल्याने आणि कोणत्याही प्रकारच्या खतांचा वापर न करता श्यामूल येत असल्याने पावसाने ओढ दिली अथवा तो लांबला तर भात व इतर धान्य पिकांपेवजी श्यामूलची नक्की लागवड होऊ शकेल, असा संशोधकांना विश्वास वाटतो.

जपानमधील थंड हवामानाच्या विभागामध्ये *Echinochloa esculenta*ची लागवड साधारणतः ४००० वर्षांपूर्वी सुरू झाली असावी. यातील दोन प्रजातींची लागवड जपान, कोरिया, चीन, रशिया आणि जर्मन देशांमध्ये दिसून येते. भारतामध्ये होणाऱ्या श्यामूलच्या चार प्रजाती असून त्यांचे उत्पादन मध्य आशिया, भारत, मलावी, नेपाळ, पाकिस्तान आणि टांझानिया या देशांमध्ये घेतले जाते.

कोदो आणि राळं पेक्षा श्यामूलचा दाणा कमी कठीण असतो. चवीला गोड, साबुदाण्यापेक्षा आकाराला लहान असलेल्या दाण्याचा रंग पांढराशुभ्र नसतो. भातासारखं श्यामूल शिजवता येतं. साधारणतः १२ मिनिटांत हे धान्य शिजतं. याचं पीठही करता येतं. फक्त तांदळाच्या पिठापेक्षा याची घनता कमी असते. सच्छिद्रतेचे प्रमाण कमी असल्याने इतर पिठांसारखी याची चव लवकर बदलत नाही.

यातील पौष्टिकता बघता फॅटी लिव्हर, कावीळ, लिव्हर इन्फेक्शन, हिपॅटायटिस ए, बी, सी टाळण्याठी, बेबी फूड, स्नॅक्स, डाएटरी फूड मध्ये वापर करण्यास योग्य म्हणून या धान्याकडे बघता येऊ शकेल. त्या दृष्टीने संशोधन सुरू असून लवकरच इतर धान्यपिकांसारखी याची आणखी ठोस माहिती आपल्याला मिळत राहील.

श्यामूल व इतर धान्य वापरून एनर्जी बार, खाकरा, तिखट-गोड संमिश्र चवीचा पोंगनालू अशा पदार्थांच्या कृती करता येतात.

## ‘मी सुजाण ग्राहक’ निवडक अनुभव

### ‘मी सुजाण ग्राहक’ स्पर्धेतील विजेत्यांचे अनुभव-

- १) मार्केट/बाजार अथवा कोणत्याही वेळेला बाहेर जाताना कापडी पिशव्या बरोबर घेऊन जातो. त्यातच खरेदी केलेले सामान घेतो प्लास्टिक पिशव्या नाकारतो.
- २) लहान मोठी खरेदी करताना अधिकृत पावतीचा करासह आग्रह धरतो व तशीच घेतो.
- ३) बँकेच्या मुदत ठेवीबरोबर प्लास्टिक कव्हर दिले जाते, ते साभार नाकारतो.
- ४) प्लास्टिकच्या रिकाम्या बाटल्या, तेलाचे डबे, इ-वेष्ट हे भंगारवाल्याकडे न देता या संदर्भात काम करणाऱ्या स्वयंसेवी संघटनेला देतो.
- ५) ओल्या कचऱ्यापासून झाडांसाठी खत बनवितो.
- ६) पाठकोऱ्या कागदांचा लिखाणासाठी उपयोग करतो.

### - श्रीनिवास अच्युत करमरकर



१. रोज लागणाऱ्या भाज्या आणि फळे मी स्थानिक विक्रेत्यांकडूनच विकत घेते. तसेच त्यांनी आकारलेल्या भावात कधीही घासाघीस करत नाही. कारण या वस्तू मॉलमधून किंवा मोठ्या विक्रेत्यांकडून विकत घेतल्या, तर आपण त्यांच्या संपत्तीमध्ये वाढ होण्यास मदत

करतो, पण स्थानिक विक्रेत्यांकडून माल घेतो, तेव्हा त्याच्या मुलभूत गरजा भागवण्यात आपला हातभार लागतो.

२. ग्राहक म्हणून काहीही विकत घेताना प्लास्टिक पिशवीला नाही म्हणते.
३. गोठवलेले किंवा सीलबंद डब्यातले (canned food) पदार्थ घेणे नेहमी टाळते. कारण हे पदार्थ टिकवण्यासाठी वापरली जाणारी रसायने आरोग्याला हानिकारक ठरू शकतात. जे पदार्थ ज्या सिझनमध्ये उपलब्ध आहेत, तेव्हाच ते फ्रेश खावेत.
४. इलेक्ट्रॉनिक वस्तू घेताना त्यावर असणाऱ्या गॅरंटी किंवा वॉरंटीची तसेच काही ऑफर्सची खात्री करून घेते. कारण नीट समजून न घेतल्यास आणि त्याबद्दलची बिले नीट न ठेवल्यास आपली फसगत होण्याची शक्यता असते.

बरेचसे महिन्यांचे सामान हे आपल्या ग्राहक पंचायतीतून घेणे पसंत करते, म्हणजे वरील कोणतीही काळजी करावी लागत नाही. सर्व प्रकारची काळजी घेऊनच या वस्तू आमच्यापर्यंत पोहोचतात, याची खात्री आहे.

- पूर्णिमा सुतार  
(समाप्त)

## गोरेगावमध्ये ‘G20 मध्ये MGP’ यावर संवाद

### - शशिकांत साळवी

गोरेगाव विभागात गेली अनेक वर्षे मासिक सभा होत होत्या. लॉकडाऊनमध्ये त्या उपक्रमाला खंड पडला. आता त्रैमासिक सभा घेतल्या जाणार आहेत. पहिली त्रैमासिक सभा रविवार, ९ जुलैला झाली. त्यात शुभदा चौकर यांनी ‘G20 मध्ये MGP’ या विषयावर संवाद साधला. त्यांनी त्यांच्या व्याख्यानात G20 राष्ट्रगट काय आहे, याची स्थापना कधी व कशी झाली, त्याची उद्दिष्टं, रचना, काय आहेत, सध्या भारतात होत असलेल्या परिषदांचे वैशिष्ट्य काय, आपल्या संस्थेला कशी संधी मिळाली, कसे सादरीकरण केले, याबद्दल खूप छान माहिती दिली. त्यातील आशय आपल्या ग्राहक मासिकाच्या अंकात संपादकीयमध्ये त्या लिहित आहेतच.

सभेच्या सुरुवातीला विभागाचे कार्याध्यक्ष शशिकांत साळवी यांनी प्रास्ताविक केले. त्यात त्यांनी गोरेगाव विभागातील कामाचा आढावा घेतला. संघ भेटी, नवीन संघ निर्मिती, सभासद वाढ, गृहोपयोगी सेवा देणाऱ्या कुशल व प्रामाणिक सेवेकरींची यादी करणे, ग्राहकांना कापडी पिशव्यांची सवय लावण्यासाठी मोहीम, नेहा जोशी यांची टोट बॅग पेंटिंग कार्यशाळा अशा काही उपक्रमांचा प्रस्ताव त्यांनी मांडला.

शुभदा चौकर यांचा परिचय दीपा नाईक यांनी करून दिला. पराग रेडकर यांनी समारोप केला. सभेला सुमारे ६०-७० सभासद उपस्थित होते.



## ज्येष्ठ संघांना भेटीचा आगळा आनंद

– रंजना मंत्री

गेल्या ४५ वर्षांपेक्षा जास्त वर्षे MGPचं सभासदत्व टिकून ठेवलेल्या संघांना भेट द्यावी, त्यांच्याशी संवाद साधावा- असं दादर-माहिम-बांद्रा विभागाकडून ठरवण्यात आलं, १९७५ ते १९८० या सालात स्थापन झालेल्या एकूण १९ संघांची भेट घेतली.



कामाची वाटणी केलेली असली तरी, ग्राहकचं सामान येतं तेव्हा आम्ही सगळ्याच एकत्र येतो, त्यामुळे सामानाचा दिवस म्हणजे आमचा आनंदाचा दिवस असतो. असे गोगटेवाडी संघाच्या भारती रहाळकर आणि इतर सभासद सांगत होते. माझ्या सुनेच्या पसंतीच्या वस्तू मला महिती झाल्या आहेत. त्या मी आवर्जून मागवते. साहित्य सहवास २ संघाच्या जयश्री चिंचलीकर सांगत होत्या. बाहेर मिळणाऱ्या सामानातला फरक आणि कमर्शियलायझेशन, हे लोकांना कळलं पाहिजे, असे सांगणारे

प्रभू कॉर्टेज संघाचे संघप्रमुख हेमंत राऊळ २१ सभासदांचा संघ एकहाती सांभाळतात. पत्रकार संघाच्या ज्येष्ठ सभासद तारा मेनन व साहित्य सहवास १ संघाच्या सुखदा पालकर या खरेदी समितीच्या सदस्य होत्या. त्यातून त्यांचा व्यक्तिमत्त्व विकास कसा झाला, यावर दोघी भरभरून बोलत होत्या.

कमलपुष्प संघामधील ज्येष्ठ सभासद विजया पाटील या तर ग्राहकांवर होणाऱ्या अन्यायाला संस्था कशी वाचा फोडते, यावर खूप छान बोलल्या. बाहेरच्या सभासदांना सामावून घेणाऱ्या पार्क संघाच्या प्रिया कुलकर्णी आणि 'ग्राहक संघ हा कुटुंबासारखा आहे' म्हणणाऱ्या इंद्रवदन संघाच्या मनिषा खेर या सगळ्यांच्या संवादातून आनंद घेत घेत विभागातर्फे या ज्येष्ठ संघांना सन्मान चिन्ह (ट्रॉफी) भेट देण्याचाही आनंद विभाग समितीने घेतला. संस्थेच्या स्थापनेच्या काळापासून आपण संघ सभासद आहात. त्याबद्दल आपले हार्दिक अभिनंदन असा संदेश संघाच्या नावासकट प्रत्येक सन्मानचिन्हावर लिहिला होता. ♦

## पालघर संघप्रमुख शिबीर

– दीपक भंडारी, कार्याध्यक्ष, पालघर विभाग

पालघर वितरण केंद्रातील संघप्रमुखांचे शिबिर ८ जुलै रोजी झाले. सुमारे १६०-१७० जण उपस्थित होते. मधुसूदन जोशी यांनी कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक केले. प्रमुख पाहुणे संस्थेचे उपाध्यक्ष प्रभाकर गवाणे आणि प्रमुख वक्त्या खरेदी



उपाध्यक्ष छाया वारंगे यांनी सभेला खूप छानपणे संबोधित केले. आपल्या संस्थेची खूप छान माहिती दिली. सभेचे अध्यक्ष सन्माननीय विनय पाटील सर यांनी पालघर वितरण केंद्राची वाटचाल मोजक्या शब्दात मांडली. वक्ते विजय सावे यांनी विभागीय कामाचा नेमक्या शब्दांत वृत्तांत मांडला. तसेच काही नवीन उपक्रमांचे सूतोवाच केले. कार्याध्यक्ष दीपक भंडारी यांनी सभासद वाढ याविषयी मार्गदर्शन केले

आणि प्रत्येक संघ प्रमुखाने संघात कमीत कमी २-३ नवीन सभासद तरी ३-४ महिन्यांत वाढवावे, असे आवाहन केले. सुनंदा तोडणकर व माधुरी वर्तक यांनी सभेला संबोधित केले. पालघर विभागाचे कार्यवाह रविंद्र सहस्रबुध्दे यांनी वितरण व्यवस्थेतील बारकाव्यांची माहिती दिली. तसेच कोणत्याही तक्रारी, सूचना असतील तर त्या फक्त आपापसात ग्रुपमध्ये चर्चा न करता वितरण केंद्रात कळवाव्यात, अशी विनंती त्यांनी केली. सर्व सभासदांचे सहकार्य, विश्वास आणि पाठिंबा यामुळेच वितरण केंद्र व्यवस्थित काम करत आहे, असेही ते म्हणाले.

संघप्रमुखांच्या मनोगतातून आपल्या संस्थेवरील प्रेम आणि विश्वास जाणवला. कार्यक्रम यशस्वी होण्यासाठी जयश्री पाटील, हेमांगी कोचरेकर, जोशी, भिरुड सर, प्रफुल भाई, महाडिक मॅडम, माई चोडणकर, मकरंद दांडेकर, चौधरी अशा अनेक कार्यकर्त्यांनी मेहनत घेतली. सूत्रसंचालन गौरांगी पाटील व श्रीमती पाटील यांनी छान केले. संदेश चुरी यांनी हसत खेळत शैलीत सर्वांचे आभार मानले. ♦



## बोरिवली - संघप्रमुख मेळाव्यात नाटुकली

- रेखा शेते

मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या बोरिवली विभागाचा संघप्रमुखांचा मेळावा १८ जून २०२३ रोजी संपन्न झाला. त्यावेळी संस्थेचे कार्योपाध्यक्ष प्रभाकर गवाणे, खरेदी समितीच्या छाया वारंगे आणि संघटन प्रमुख रंजना मंत्री उपस्थित होत्या.

सर्व मान्यवरांनी गणेशपूजन केल्यानंतर बोरिवली विभागाच्या अध्यक्षा डॉ. सुहासिनी संत यांनी त्यांचे स्वागत केले.



बोरिवली विभागाच्या उत्साही कार्यकर्त्यांनी 'मिळून साऱ्याजणी' ही रंजना मंत्री यांनी लिहिलेली नाटुकली सादर केली. त्याला उपस्थित श्रोतृवृंदाचा भरघोस प्रतिसाद मिळाला. या नाटुकलीमध्ये अर्चना पानगांवकर, सुनेत्रा फडके, मनिषा पुराणिक, सुमिता चितळे व आकांक्षा पाटील यांचा सहभाग होता. या नाटुकलीद्वारे मुंबई ग्राहक पंचायतीची कार्यपद्धती, ग्राहक प्रबोधन व ग्राहक चळवळीचे सुरेख चित्र उभे राहिले आणि योग्य संदेशही मिळाला.

प्रभाकर गवाणे सरांनी आपल्या भाषणात संघप्रमुख मेळाव्याच्या आयोजनाचे महत्त्व विशद केले. विचारांची देवाणघेवाण होते, तसेच संस्थेतर्फे राबवले जाणारे विविध प्रकल्प, नवीन कार्ये यांची माहिती या मेळाव्यातून सभासदांना होते. संघप्रमुख हा संस्था व सभासद यांच्यातील दुवा आहे. ग्राहक चळवळीत आपल्या मित्रमैत्रिणींना जोडून घेऊन संख्याबळ वाढवावे. तसेच तंत्रज्ञेही तरुणाईचा सहभाग वाढवावा. वारंवार संघबैठका घेऊन त्यात आपल्या मासिकाचे सामुदायिक वाचन करावे, असे त्यांनी सांगितले.

बोरिवली विभागाला ३५ वर्षे पूर्ण झाल्याबद्दल पर्यावरण व वीजबचत या दोन विषयांवर घोषवाक्य स्पर्धा आयोजित केली होती. विभागातून २६० सभासदांनी घोषवाक्ये पाठवली. त्यातील ३ पुरस्कार आणि घोषवाक्ये पुढीलप्रमाणे - १) रवींद्र देशमुख (मुग्धा संघ) - 'पर्यावरणाशी

मैत्री, आरोग्याची खात्री.' २) छाया पाटील (गोराई धनश्री संघ), 'चटक लागली सुंदर घरांची, नासधूस केली वनराईची', ३) माया कामथ (कोयना संघ) 'वृक्ष आहेत पर्यावरणाचे आभूषण, यामुळे कमी होते प्रदूषण.' प्रज्ञा पाटील (पृथ्वी एनक्लेव्ह संघ), शोभा पटेल (हर्षल संघ), मधुरा लोहगांवकर (श्रद्धादिप संघ) या तिघांना उत्तेजनार्थ पुरस्कार देण्यात आले.

यावेळी बोरिवली विभागातील सर्वात जुना व पहिला संघ असलेल्या श्रीकृष्ण नगर संघाच्या संघप्रमुख वृंदा वैद्य यांचा सत्कार करण्यात आला. याशिवाय कोयना संघ - माया कामथ, पंकज संघ - अपर्णा पित्रे/सौ. पाटील, अभय संघ - शलाका काळकर यांचा विभागीय वाटपात व संस्थेच्या कार्यात जास्तीत जास्त सहभाग घेतल्याबद्दल सत्कार करण्यात आला.

छायाताई वारंगे यांनी खरेदी करताना किती कष्टपूर्वक, बारकाव्यानिशी व चोखंदळपणे माल निवडला जातो ते त्यांच्या ओघवत्या शैलीत सांगून श्रोत्यांना मंत्रमुग्ध केले. विविध मसाले व सुका मेवा यांची पारख कशी केली जाते, ते विस्ताराने सांगितले. एखादा नवीन जिन्नस वाटपात येतो, त्याबद्दल अभिप्राय व सूचना आवर्जून देण्याचे आवाहन त्यांनी केले. शेवटी श्रोत्यांच्या प्रश्नांना समर्पक उत्तरे देऊन त्यांचे शंकानिरसन केले.

रंजना मंत्री यांनी त्यांच्या छोटेखानी भाषणात संस्थेची LML स्कुटी ग्राहकांना न्याय मिळवून दिल्याची यशस्वी गाथा छान खुमासदार शैलीत सांगितली. तसेच ग्राहक चळवळीचे महत्त्व विशद केले.

मेळाव्याचा समारोप करताना डॉ. संत यांनी सर्व संघप्रमुखांना मान्यवरांनी व्यक्त केलेले विचार त्यांच्या सभासदांपर्यंत पोहोचवण्याचे आवाहन केले. तसेच त्यांनी सर्व स्पर्धकांचे, विजेत्यांचे, नाटुकलीतील कार्यकर्त्यांचे अभिनंदन व कौतुक केले आणि संघप्रमुखांचे आभार मानले.

संघप्रमुख मेळाव्याचे सूत्रसंचालन बोरिवली विभागाच्या कार्यवाह सविता वराडे यांनी केले. या मेळाव्याला एकूण १५६ संघप्रमुख/ संघप्रतिनिधी उपस्थित होते. ♦

## पुण्यात संघप्रमुखांची सभा

– शिल्पा सोवनी, सुप्रिया बर्वे

मुंबई ग्राहक पंचायत पुणे विभागाच्या संघप्रमुखांची सभा रविवार २ जुलै रोजी झाली. संस्थेच्या विश्वस्त ललिताताई कुलकर्णी, खरेदी समितीच्या उपाध्यक्ष तसेच पुणे विभागाच्या सल्लागार छायाताई वारंगे, पुणे विभाग आणि वितरणाचे सर्व पदाधिकारी आणि सदस्य सभेला उपस्थित होते. सभेला ११० संघप्रमुख व सभासद उपस्थित होते

उपस्थितांचे स्वागत आणि प्रास्ताविक पुणे विभागाच्या कार्याध्यक्ष शर्मिला पुणतांबेकर ह्यांनी केले. ललिताताई आणि छायाताईंना कृतज्ञता भेट देऊन गौरवण्यात आले.

पुणे विभाग सुरू होऊन यंदा १० वर्षे झाली आहेत. पुण्यात १०२ संघ असून, १५४१ ही सभासद संख्या आहे, अशी माहिती शर्मिला ह्यांनी दिली.

विभागाचे कार्यवाह विनीत गोखले ह्यांनी नवीन कार्यकारिणीतील संघटन प्रमुख म्हणून विनया नगरकर, पर्यावरण प्रमुख म्हणून अंजली देशपांडे, शिक्षण विभाग प्रमुख मेधा रानडे ह्यांची ओळख करून दिली.

वितरणाच्या कार्यवाह कल्पिता रानडे ह्यांनी पुणे वितरण कार्यकारिणीच्या पदाधिकारी आणि सदस्यांचा परिचय करून दिला. कार्यवाह विनीत गोखले ह्यांनी पुणे विभागात होणाऱ्या उपक्रमांविषयी सांगितले- जवळपास असणाऱ्या पाच - सहा संघांच्या एकत्रित बैठका घेण्यास सुरुवात झाली आहे. परस्परातील संवाद वाढणे, संस्थेच्या कार्याचा अधिकाधिक परिचय होणे, शिक्षण विभागातील कार्याची ओळख होणे, सभासद संख्या वाढीसाठी प्रयत्न करणे इ. गोष्टीसाठी ह्या बैठकांचा उपयोग होतो आहे.

५ जून पर्यावरण दिनानिमित्ताने विभागाने पर्यावरण संरक्षण विषय देऊन चित्रकला स्पर्धा आयोजित केली होती.

प्लास्टिक पिशवीला नकार - कापडी पिशवीला होकार हे पर्यावरणपूरक अभियान वेगवेगळ्या भागात सुरू केले गेले. वारजे, सनसिटी इथे होणाऱ्या आठवडी बाजाराच्या वेळी या अभियानात कार्यकर्ते, सभासद, पदाधिकारी ह्यांचा उत्स्फूर्त सहभाग होता.

ह्या सभेला चहा सुध्दा चिनी मातीच्या कपातून दिला गेला आणि पर्यावरणाचे भान जपले गेले.

तक्रार मार्गदर्शन केंद्र, महारेरा, सलोखा मंच ह्यांच्या पुण्यातील कामाबद्दलही माहिती दिली गेली.

प्रत्येक सभासदाने अजून एक सभासद तयार करण्यासाठी परिचितांना एक फोन करण्याचं आवाहन गोखले ह्यांनी केलं. पुण्यात ज्या भागात आपली संस्था पोहोचली नाही, तिथे संघ तयार होण्यासाठी सगळ्यांनी प्रयत्न करण्याची गरज आहे, असंही त्यांनी नमूद केलं.

पुणे वितरणाचे कार्याध्यक्ष श्री. विवेक केळकर ह्यांनी वितरण केंद्रातील कामकाजाविषयी माहिती दिली. वितरण केंद्रात सेमी ऑटोमॅटिक पॅकिंग मशीन, बँड सीलर मशीन, फिंगरप्रिंट रीडर मशीन, सी. सी. टीव्ही इ. अद्ययावत सामग्री आहे. सभासदांना व्यक्तिगत पॅकिंग देण्याचा प्रयत्न पुणे वितरण समितीने केला आहे. वितरण, त्यात मिळणाऱ्या वस्तू ह्याबद्दल सभासद आणि वितरणाचे पदाधिकारी ह्यांच्यात प्रश्न-उत्तरांचे सदर झाले.

आपल्यापर्यंत मिळणाऱ्या वस्तूचा प्रवास कसा असतो, त्यामागे सभासदांना उत्तम वस्तू मिळण्यासाठी कोणकोणती यंत्रणा काम करते, काही वेळा वस्तू रद्द का करावी लागते ह्या सगळ्या प्रश्नांची समाधानकारक उत्तरे विवेक केळकर आणि कल्पिता रानडे ह्यांनी दिली.

काही शंकांचे समाधान छाया वारंगे यांनी केले.

काही सभासदांनी त्यांचं मनोगत व्यक्त केलं. संस्थेवरील विश्वास, प्रेम, आदर त्यातून दिसून आला. अतिशय खेळीमेळीच्या वातावरणात ही सभा संपून झाली.

सभेचा समारोप आणि आभार प्रदर्शन शिल्पा सोवनी ह्यांनी केले. सभेचे सूत्रसंचालन सुप्रिया बर्वे यांनी केले. ♦

### श्रद्धांजली



गेली चार दशके सिनेमासृष्टी गाजवलेले ज्येष्ठ अभिनेते आणि अनेक वर्षे ग्राहक संघाचे सभासद असलेले जयंत सावरकर यांचे २४ जुलै रोजी वयाच्या ८८ व्या वर्षी वृद्धापकाळाने निधन झाले. त्यांना भावपूर्ण श्रद्धांजली.

# Share Market Gimmicks

- Abhay Datar

Most of us may be receiving calls to invest in the share market using their expertise. The callers very confidently start the conversation by asking “Sir jee, kaisa chal raha hai apkaa share trading?” Those who invest in the share market feel a bit surprised that how this caller came to know about my trading. And those who do not invest in the share market also feel surprised trying to recall when they started trading in the market. It is an open secret that our contact details are compromised by many factors, particularly, the service providers like courier, online shopping, eatables, etc.



How do unaware people fall into this trap? The callers lure us with high returns and talk about their market call success rate to make us believe the same. This is nothing but recommendation or advice to invest in a particular stock and the success rate is the number of recommendations that proved right in percentage terms. Going by what they say, many of us sign a set of forms and hand over various documents for opening a demat and trading account. A cheque of a handsome amount is also obtained and is encashed once the account gets activated. Thereafter we start receiving calls for the purchase of a particular script, which is mostly an intra-day transaction. This is a mechanism when a buy or sell call gets compulsorily squared off before 15 minutes of the closure of the market, irrespective of profit or loss, if not squared off by the broker on our behalf. The

quantity of shares traded is also very high, say 500 to 1,000 shares. Slowly the calls and transactions turn to Futures & Options, which is a very complex and high-risk segment. We feel happy till we are in profit, but most of the time it so happens that a single trade eats up the entire profit. Though there is nothing illegal in such type of trading, entering into it without gaining sufficient knowledge may land us into deep trouble and we may even lose the entire capital.

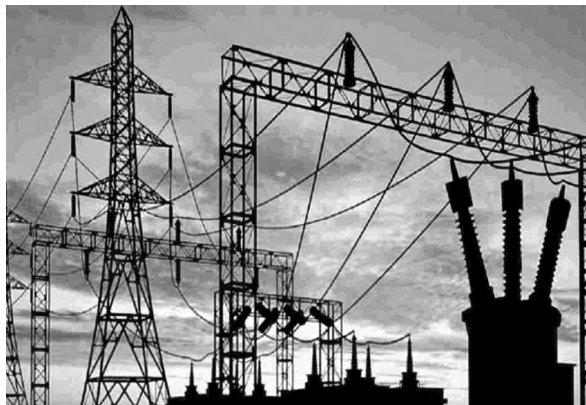
Another segment is portfolio management service, popularly known as PMS. Here also the caller assures high annual returns in the form of capital gains. The minimum investment required is Rs.50 lakhs. Apart from regular account opening papers and documents, there is also an authority given to the broker to trade, i.e., sell and purchase securities on behalf of the investor. These investors are called high net-worth investors – HNI. SEBI has drawn and laid down very stringent rules and procedure for such type of investment.

The third aspect is advertisements offering free seminars on share markets by presenting rosy pictures. The narrator initially explains stock market concepts, the risk involved, how certain shares moved up based on his technical analysis, how his students are making money in the stock market, blah blah blah... Then he starts showing certain charts, how they move up and down, how to buy and sell shares based on certain strategies, etc. As the session almost comes to an end, he announces the course fees and offers a certain discount for those who register their names immediately. A herd mentality works and almost everyone rushes to register their name to get the discount. Hardly anyone tries to think wisely – ‘what do I really know about

(Cont. Page No. 21...)

# 24 X 7 Power Supply is Our Right!

Notice Published in some newspapers in July 2023.



All electricity consumers are hereby informed that the Ministry of Power, Government of India, has promulgated the Electricity (Rights of Consumer) Rules, 2020, on 31.12.2020 under section 176 of the Electricity Act, 2003. Under the said Rules, Govt. of India provides that there shall be no gratuitous/willful load shedding by Electricity Distribution Companies.

Under these Rules, 24 X 7 power supply is a right of the consumers, and if a Distribution Company resorts to willful load shedding, then consumers have the right to claim compensation from the Distribution Company. Central Government has also laid down criteria for the maximum time taken by a Distribution Company for various services, which include Connection, Disconnection, Reconnection, Shifting, Change in Consumer Category & Load, Serving of Bill, Resolving Voltage and Bill related complaints.

Any delay in providing these services will lead to providing compensation to consumers by the Distribution Company. A copy of the Rules can be downloaded from: <https://powermin.gov.in/>

For more information, consumers may contact the concerned DISCOM, except for categories of consumers specified by the Commission.



(...Previous Page No. 20)

## Share Market Gimmicks

the stock market and its behavior! If this is not properly digested there is no point in joining a technical session.

Dear readers, let me make one point very very clear; no one should treat the share market like gambling. Proper self-study, understanding various concepts like technical and fundamental analysis, futures and options, having patience, readiness to book losses whenever warranted, and reviewing our portfolio at regular intervals will definitely bring handsome returns. Various courses from both the Bombay and National Stock Exchanges are conducted. They will help in making a career in the stock market. The only thing we have to do is to stop acting on so-called tips.



## 6 Digit Hallmark for Gold

Bureau of India Standards (BIS) has prohibited the sale of hallmarked gold jewellery or gold artefacts without 6 digit alphanumeric Hallmark Unique Identification Number (HUID) after 31st March 2023. Till date, the old hallmarked jewellery with four marks without HUID was also permitted to be sold by the jewellers along with the 6 digit HUID mark. More than a year and 9 months were given to jewellers to clear their stock of their 4 digit hallmarked articles. After having due consultations with all stakeholders and based on the views received it has been decided that after 31st March, 2023, sell, or offer to sell Gold jewellery or Gold Artefacts unless it is hallmarked with of 6 digit Hallmark Unique Identification (HUID) number, in order to safeguard and protect the consumers.





# Advisory Committee Mandatory For Housing Societies

- Sharmila Ranade

On 4<sup>th</sup> May 2023, the Commissioner, Maharashtra Cooperative Department, issued a significant circular addressing the crucial matter of complaints handled by housing societies, highlights are given hereunder:

## 1. Advisory Committee

- The Managing Committee should decide the Complaint of a member by majority vote and communicate the decision to the Complainant within 15 days.
- Every housing Society shall constitute an Advisory Committee to resolve the complaints of the members of the Society in 45 days.
- If the Complainant is still aggrieved, a complaint may be filed in accordance with Bye-Laws with the Registrar, Cooperative Court, Civil Court, and Police depending upon the nature of the complaint.
- Five-member Advisory Committee shall comprise of the following:
  - The Chairman of the Advisory Committee shall be appointed by the General Body. The present Chairman of the Society is not eligible to be appointed as Chairman of this Advisory Committee.
  - One member other than a member of the Managing Committee to be appointed by the General Body
  - One member from the Managing Committee
  - One member from the Statutory Auditor and
  - One member from the Federation

## 2. Administrators/Administrator Board

- 3 members Administrative Board

**Every housing Society shall constitute an Advisory Committee to resolve the complaints of the members of the Society in 45 days. Are you aware?**

---

should be appointed comprising of at least one member from the Society and one member from the office of the Divisional Joint Registrar, Cooperative Societies. Such Board shall be reconstituted before 31st March every year.

## 3. Audit Report

- An audit shall be conducted as per the Government Resolution dated 27.02.2018 issued in that behalf
- the CA/Certified Auditor conducting the audit shall be changed after a certain period of three consecutive years.

## 4. Minutes

- Minutes of the meetings have to be recorded correctly and finalised within one month
- All members are to attend the meetings and participate in the election process.
- The Managing Committee shall not entertain the complaints who do not attend meetings and question the proceedings. Such complaints can be dealt with as per Section 91 of the MCS Act.

## 5. Safety and Security

- Personal details and photographs are to be maintained digitally or in physical form.

◆

# Guidelines for Celebrity Ads

The Ministry of Consumer Affairs has released a set of guidelines called "Endorsements Know-hows!" for celebrities, influencers, and virtual influencers on social media platforms.



## Endorsements Know-hows!

For Celebrities, Influencers & Virtual Influencers on Social Media Platforms



The guidelines aim to ensure that individuals do not mislead their audiences when endorsing products or services and that they are in compliance with the Consumer Protection Act and any associated rules or guidelines. The guidelines state that endorsements must be made in simple, clear language, and terms such as "advertisement," "sponsored," "collaboration" or "paid promotion" can be used.

Individuals must not endorse any product or service that they have not personally used or experienced or in which due diligence has not been done by them. The department has observed that there is confusion regarding which disclosure word to use for what kind of partnership. Therefore, for paid or barter brand endorsement, any of the following

disclosures may be used: "advertisement," "ad," "sponsored," "collaboration," or "partnership." However, the term must be indicated as hashtag or headline text.

The guidelines specify that individuals or groups who have access to an audience and the power to affect their audiences' purchasing decisions or opinions about a product, service, brand, or experience, because of the influencer's/celebrity's authority, knowledge, position, or relationship with their audience, must disclose. The guidelines state that the disclosure must be placed in the endorsement message in a manner that is clear, prominent, and extremely hard to miss. Disclosures should not be mixed with a group of hashtags or links. For endorsements in a picture, disclosures should be superimposed over the image enough for viewers to notice. For endorsements in a video or a live stream, disclosures should be made in both audio and video format and displayed continuously and prominently during the entire stream.

The guidelines advise celebrities and influencers to always review and satisfy themselves that the advertiser is in a position to substantiate the claims made in the advertisement. It is also recommended that the product and service must have been actually used or experienced by the endorser.

The guidelines aim to ensure that individuals do not mislead their audiences when endorsing products or services, and that they are in compliance with the Consumer Protection Act and any associated rules or guidelines. It is essential for celebrities, influencers, and virtual influencers to adhere to these guidelines to maintain transparency and authenticity with their audience.





## सेतू बांधा रे!

ग्राहक पंचायत पेठांचा मौसम आता सुरू झाला आहे. याच मौसमात अंधेरी (पूर्व) येथील सिंफनी बँकेट हॉलमध्ये १७ ते २२ ऑक्टोबर २०२३ या कालावधीत ग्राहक पंचायत पेठेचे आयोजन करण्यात येणार आहे. याच कालावधीत याच ठिकाणी या पेठेला जोडून २१ आणि २२ ऑक्टोबर रोजी एका आगळ्यावेगळ्या पेठेचे आयोजन करण्यात येत आहे. त्या दालनाचे नाव असेल- सेतू बांधा रे! विविध सामाजिक संस्थांतर्फे केल्या जाणाऱ्या उत्पादनांना ग्राहक पंचायत पेठांच्या व्यासपीठावर आणणे, हा या उपक्रमाचा हेतू आहे. दिव्यांग आणि इतर वंचित घटकांसाठी काम करणाऱ्या विविध संस्थांकडून (खाद्यपदार्थ वगळता) बनवल्या जाणाऱ्या उत्पादनांना येथे विनामूल्य स्टॉल दिले जातील.

आपल्या देशभरात अनेक सामाजिक संस्था आहेत, ज्यांच्यामुळे स्थानिक कलाकारांना व उत्पादकांना एकत्र येऊन उत्पादन करण्याची आणि सबळ, सक्षम होण्याची संधी मिळते. अनेकदा त्यांची

उत्पादने आगळी आणि दर्जेदार असतात. पण ती बाजारात सर्रास मिळत नाहीत. वेगळेपणाच्या शोधात असलेल्या आपल्यासारख्य चोखंदळ ग्राहकांना अशी उत्पादने या पेठेत मिळू शकतात. प्रत्येक पेठेत सामाजिक संस्थांसाठी काही दालने निशुल्क देण्याची ग्राहक पंचायत पेठांची परंपरा आहे. शांतीवन, आनंदवन, पुनर्वास, ऊब अशी अनेक दालने आपण अनुभवली आहेत. त्यांची उत्पादने आपण आवडीने घेतो. याच्या पुढचे पाऊल म्हणून अधिक संख्येने सामाजिक संस्थांना आपल्या पेठेत सामावून घेण्याचा हा एक प्रयोग आहे. तुम्हीही अशा संस्थांची माहिती आपल्या संस्थेकडे [mpanchayat@gmail.com](mailto:mpanchayat@gmail.com) या ईमेलवर १४ ऑगस्ट २०२३ पर्यंत पाठवा, ही विनंती. अधिक माहितीसाठी अनुराधा देशपांडे ९८६७८९५६९८ यांच्याशी संपर्क साधावा. ♦

